

SPORT I REKREACJA: OGÓLNOPOLSKIE BADANIE POLAKÓW

RAPORT

NA ZLECENIE MINISTERSTWA SPORTU I TURYSTYKI

PRZYGOTOWAŁ ZESPÓŁ PROJEKTU SPOŁECZNEGO 2012

ALEKSANDRA GOŁDYS, MARCIN PODZIEMSKI, RENATA WŁOCH

WARSZAWA GRUDZIEŃ 2012

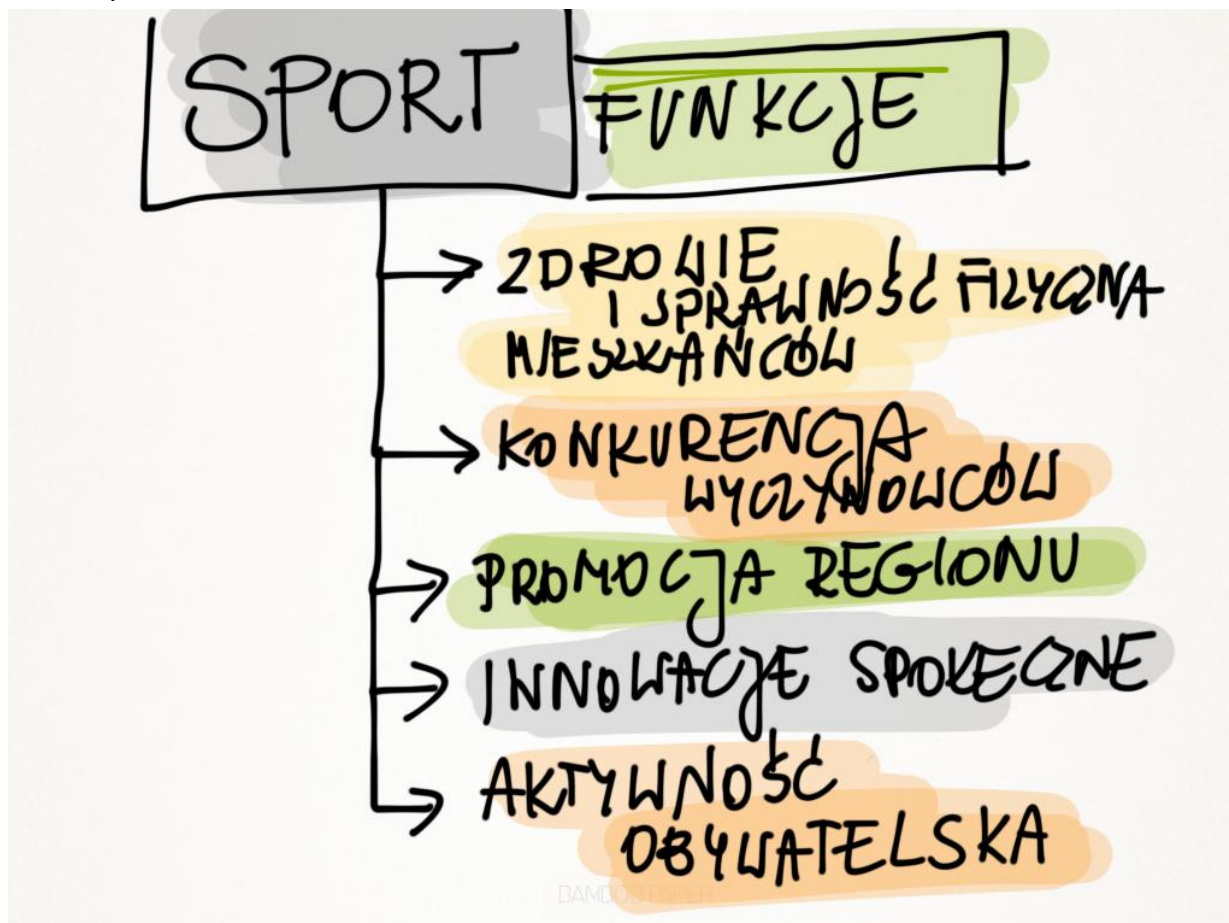
Ministerstwo Sportu i Turystyki
Rzeczypospolitej Polskiej

WSTĘP: O ZAŁOŻENIACH BADANIA

Tworzenie polityk wymaga dogłębnego zrozumienia obecnego stanu danego obszaru życia społecznego, wolnego od stereotypów i uogólnień, ale też odważnego działania: opartego na wizji i nieschematycznego. Przeprowadzone badanie ma na celu przedstawienie stanu i uwarunkowań aktywności ruchowej dorosłych Polaków.

Warto podkreślić, że badanie traktuje sport i rekreację¹ jako zintegrowany element **życia społecznego**, warunkowany przez indywidualne postawy, kapitał społeczny, działania rządu, samorządu i stan lokalnej infrastruktury.

Tak rozumiany sport nie zamyka się na kwestie osiągnięcia wyników sportowych w ramach wyczynowej rywalizacji (co jest naturalnie istotnym komponentem kultury sportowej). Staje się **racjonalną inwestycją społeczną**, która może rodzić korzyści w wielu obszarach życia społecznego, a także być wielofunkcyjnym narzędziem zmiany społecznej.

¹ W całym badaniu używamy trzech sformułowań: sport, aktywność fizyczna i rekreacja. Definitywnie różnią się one i w dalszych analizach należy je rozróżniać. Tutaj skupiamy się głównie na diagnozowaniu nastawień wobec aktywności sportowej i ruchowej oraz percepcji warunków infrastrukturalnych, dlatego reprezentują one dla nas jedną (choć zróżnicowaną) sferę życia (również społecznego).

Poniżej przedstawiono krótki przegląd badań socjologicznych, głównie zagranicznych, dotyczących kwestii sportu powszechnego w wymiarze jednostkowym i społecznym oraz jego najważniejszych uwarunkowań; wnioski z nich płynące wyznaczają kierunki analizy danych zebranych w ramach prezentowanego badania.

- **Usportowienie stylów życia**

Na przestrzeni ostatnich dekad zmieniła się funkcja sportu w życiu ludzi. Wiąże się to m.in. z przemianami struktury i ilości czasu wolnego oraz zmianami w hierarchii wartości; obok wartości materialistycznych (dotyczących zaspokojenia podstawowych potrzeb egzystencjalnych) pojawiły się wartości postmaterialistyczne (dotyczące rozwoju i samorealizacji, zaspokojenia potrzeb dostępu do kultury, rozrywki i wypoczynku) (Inglehart 2008). Rosnący poziom życia sprawił, że ludzie zaczęli przywiązywać coraz większą uwagę do kwestii dobrego samopoczucia psychicznego i fizycznego. W tym kontekście sport stał się jednym z kluczowych elementów świadomego, zdrowego stylu życia.

Różne badania pokazują, że „usportowione style życia” są w dużej mierze efektem socjalizacji (Schreerder 2011); innymi słowy, sport jako element życia jest zależny od wychowania i sprzężony z innymi wyborami życiowymi, sposobem organizacji czasu pracy i czasu wolnego. W wielu krajach (zwłaszcza skandynawskich i w Wielkiej Brytanii) kwestia usportowienia jest ważnym przedmiotem polityki publicznej.

To bardzo ważna teoretyczna inspiracja, która pozwoli nam wyjść poza jednoczynnikowe zestawienia aktywności ruchowej (np. sport a zarobki, sport a wiek), które nie tłumaczą wyczerpująco złożoności problematyki rekreacji. Rzeczywistość społeczna wynika z szeregu uwarunkowań wzajemnie wpływających na siebie. Tworząc kategorię „usportowienia”, które jest zestawem czynników – w tym przypadku byłoby to: wychowanie (i różnice w wychowaniu płci), stosunek rodziny do ruchu, zdrowia, ciała, kultura lokalna, postawy znajomych, kultura popularna, sposób działania systemu edukacji itd. - lepiej widzimy charakter wpływu, jaki jest potrzebny do projektowania zmiany w tym obszarze.

W socjologii używa się pojęcia uspołecznienia, które opisuje proces przygotowania jednostki do pełnienia różnorodnych ról w porządku społecznym – ważne, że przebiega on przez obserwowanie zachowań innych, przebywanie w tym porządku i stopniowe rozumienie panujących w nim zasad. Warto usportowienie rozumieć jako pewną analogię tego pojęcia – proces przygotowania do stałego podejmowania aktywności ruchowej, uznania jej za naturalny, integralny element życia.

Kluczowe znaczenie rozwoju idei sportu powszechnego

Wprawdzie pojęcie „aktywności fizycznej” nie jest współczesnym wynalazkiem, jednak po II Wojnie Światowej uwidocznił się trend odchodzenia od rozumienia sportu jako aktywności elitarniej, nastawionej na rywalizację i mistrzostwo, polegającej na zadaniowym przewyżnianiu kolejnych ograniczeń ludzkiego ciała, w stronę sportu rozumianego jako obszaru aktywności dostępnej dla wszystkich, dostarczającej rekreacji, rozrywki i przyjemności, gdzie liczy się uczestnictwo, a nie wygrana (Coakley 2004).

- **Sport a podziały społeczne**

Sport ma ogromny potencjał integracji społecznej, jednak nie niweluje podziałów społecznych w wymiarze płciowym (dziewczynki i kobiety uprawiają sport dużo rzadziej), wiekowym (partycypacja sportowa spada z wiekiem), a zwłaszcza klasowym (Bourdieu 2005).

Badacze zwracają uwagę, że mimo coraz bardziej rozbudowanych programów dedykowanych szerokiemu włączeniu różnych grup społecznych do sportu oraz coraz większej dostępności infrastruktury sportowej, usportowienie jest bardzo silnie powiązane z kapitałem kulturowym (czyli przyzwyczajeniami i kompetencjami wynoszonymi z domu) oraz z czynnikami ekonomicznymi. W całej Europie mniej zamożni i mniej wykształceni obywatele rzadziej uprawiają sport. Szczególnie silny związek zachodzi między usportowieniem a wykształceniem, co najczęściej wynika z większej wiedzy na temat zdrowego stylu życia. Znaczenie ma również fakt zamieszkiwania w mieście, co wiąże się z większą różnorodnością i przeważnie większą dostępnością infrastruktury sportowej.

- **Prywatyzacja sportu – sport poza wspólnotą i systemem?**

Socjologowie zgodnie wskazują, że współczesne społeczeństwa cechuje postępująca indywidualizacja. W wielu wymiarach życia społecznego praktyki grupowe i wspólnotowe, realizowane w obrębie celowych organizacji, oparte na intensywnych więziach i zależnościach między ludźmi, zostają zastąpione przez praktyki samotnicze lub ograniczone do najbliższego kręgu znajomych bądź rodziny. Procesy te zachodzą również w obrębie sportu powszechnego. Z drugiej strony, badania pokazują niezwykłą moc więziotwórczą sportu, jego potencjał integracyjny. Rywalizacja sportowa jest świetnym „paliwem” dla budowania grupowych tożsamości, poczucia więzi; dotyczy to zarówno zawodników, jak i kibiców. Niemniej jednak, indywidualizacja w wymiarze sportu powszechnego każe przyjrzeć się roli aktorów takich jak kluby i związki sportowe we wspieraniu idei sportu powszechnego.

- **Charakter i dostępność infrastruktury sportowej stanowi ważny czynnik partycypacji w sporcie**

Dowodzą tego badania przeprowadzone w 2008 i 2009 roku przez niemieckich badaczy w kilku niemieckich miastach na próbie 7 tys. mieszkańców (Hallmann et al. 2012). Nie powinno dziwić, że wybudowanie basenu w okolicy sprzyja zwiększeniu liczby osób, które uprawiają pływanie. Z perspektywy sportu powszechnego najistotniejsze zdaje się jednak tworzenie niewykluczających, ogólnodostępnych przestrzeni, które umożliwiają uprawianie sportu niewymagającego dużych inwestycji finansowych np. w sprzęt. Infrastruktura dedykowana dyscyplinie, która z założenia nie sprzyja uczestnictwu pewnych grup społecznych, wzmacnia nieobecność tych grup w rekreacji ruchowej. Sterując podażą obiektów sportowych można dyrygować partycypacją sportową w odniesieniu do poszczególnych dyscyplin. Warto też podkreślić, że nie zawsze istotny jest fakt nieodpłatności korzystania z istniejącej infrastruktury; wiele zależy również od pozycji klasowej zainteresowanych i powiązanego z nią przekonania, że niektóre sporty, np. tenis, „są nie dla nas” (So Youn et al 2011). Innymi słowy, sama obecność nawet najnowocześniejszej infrastruktury (czynnik systemowo-infrastrukturalny) może pozostać bez większego wpływu na wzrost partycypacji sportowej, o ile nie towarzyszą jej systemowe działania podejmowane przez aktorów różnego typu (od rządu po samorządy i organizacje sportowe, szkoły i media), które będą zmierzały do kształtowania indywidualnych postaw i przekonań (Allender et al. 2006).

- **W obszarze uczestnictwa w sporcie dla wszystkich Polska wyróżnia się niekorzystnie na tle Europy**

Zasadniczo wszystkie badania dotyczące partycypacji sportowej w Europie pokazują znacznie niższą partycypację w krajach Europy Środkowej i Wschodniej.

Tab 1. Uczestnictwo w sporcie w Polsce na tle wybranych krajów europejskich. W badaniu badano również miejsca, w których sport jest uprawiany.

	Ogółem/aktywnych sportowo obywateli	W hali sportowej/fitness club	W klubie	W parku/na łonie natury
Grecja	30.2%	11.8%	1.7%	27.9%
Portugalia	36.2%	8.7%	2.4%	47%
Polska	42.8%	2.6%	4.6%	45%
Czechy	59.6%	10.3%	4.8%	60%
Wielka Brytania	61.3%	11.7%	9.4%	43.3%
Francja	62.4%	2.2%	15.8%	52.9%
Niemcy	65.3%	11.3%	15.6%	52.9%
Szwecja	93.3%	27.4%	6.5%	57.3%

Źródło: Schreerder et al 2011, s. 64. Do grupy aktywnych (pierwsza kolumna) zaliczano w tym badaniu osoby, które deklarowały aktywność ruchową co najmniej raz w miesiącu. W kolejnych kolumnach procent badanych, którzy realizowali aktywność we wskazanym miejscu.

Również z danych Eurobarometru (2009) wynika, że niemal połowa Polaków nie angażuje się w sportową aktywność fizyczną.

WAŻNE!!!

USPORTOWIENIE TO WYPADKOWA:

- **INDYWIDUALNYCH POSTAW I MOTYWACJI** silnie powiązanych z położeniem społeczno-ekonomicznym jednostki, realizowanym przez nią stylem życia, przyzwyczajeniami wyniesionymi z domu, wykształceniem itp.
- **MOŻLIWOŚCI**
  - INDYWIDUALNYCH: w wymiarze finansowym i czasowym (np. struktura czasu wolnego, możliwość dojazdu do najbliższego obiektu sportowego)
  - INFRASTRUKTURALNYCH: dostępność, przyjazność, bliskość obiektów sportowych
- **WSPARCIA** aktywności sportowej ze strony instytucji publicznych, samorządowych i trzeciego sektora, zwłaszcza w wymiarze jej upowszechniania, promocji, dążenia do kształtowania postaw i zachowań prozdrowotnych i prosportowych.

PERSPEKTYWY SPOJRZENIA NA SPORT POWSZECHNY

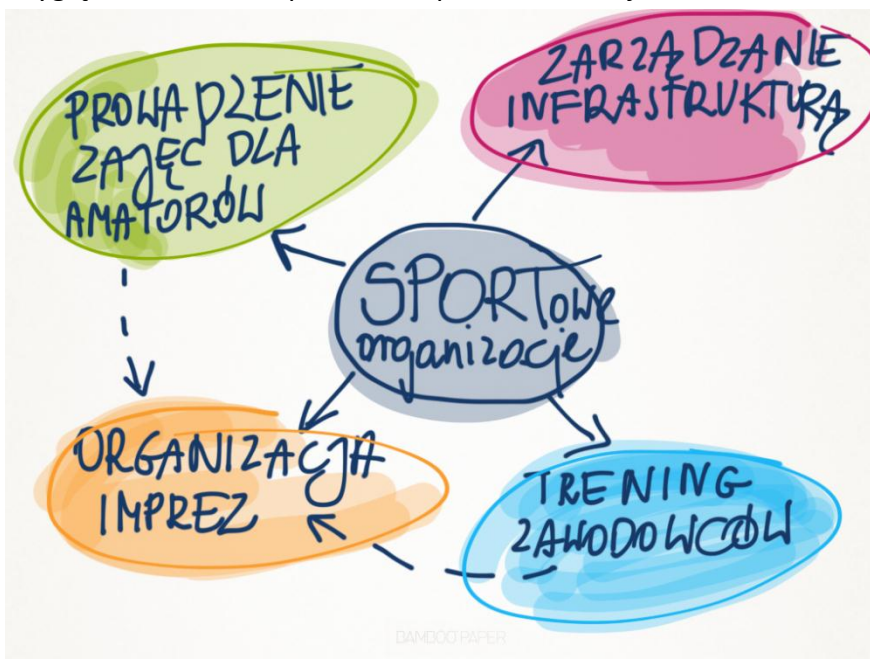
Przedmiotem zainteresowania w niniejszym raporcie jest zatem sport powszechny analizowany z perspektywy wielu aktorów.

Po pierwsze, najistotniejsza jest **perspektywa samych obywateli**. Nie chcemy się jednak ograniczać do pytania o to, czy uprawiają oni sport. To tak jakby w badaniach edukacji jedynie pytać czy dzieci i młodzież codziennie się uczą. By móc usprawniać system dostępu do sportu (czy edukacji) musimy wiedzieć również, które dzieci się uczą, a które nie i dlaczego. Analogicznie, powinniśmy móc powiedzieć, którzy obywatele uprawiają sport, a którzy nie.

Brakuje nam odpowiedzi na pytanie, który z czynników demograficznych (wiek, płeć, wykształcenie, dochody) najmocniej wpływa na „usportowienie”. Badając mieszkańców – potencjalnych „użytkowników” oferty sportowej – chcemy się dowiedzieć jak postrzegają główne bariery dostępu do sportu. Czy kluczowe znaczenie mają koszty zajęć? A może sport to dla nich jazda rowerem i wtedy podstawową blokadą jest brak odpowiednich ścieżek rowerowych? Ciekawe są różnice między typami lokalizacji – czy w dużych miastach, gdzie infrastruktury sportowej jest więcej i jest często lepiej dostępna, łatwiej uprawiać sport, a może wręcz przeciwnie: trudniej, bo drożej?

Druga, niezwykle istotna perspektywa to **perspektywa samorządów lokalnych** – to one wydatkują na sport najwięcej pieniędzy i mają największy wpływ na stan lokalnej oferty sportowej. Tutaj interesujące jest nie tylko to, jakie podejmują inwestycje, ale również jak je promują i w jakie zajęcia inwestują. Lokalne samorzady powinny wypracować własne strategie dla sportu powszechnego i wyartykułować cele związane z tym obszarem.

Trzecia ważna perspektywa to **perspektywa sektora sportowego** – organizacji sportowych różnego szczebla – od lokalnych, przez regionalne i ogólnokrajowe, trenerów, nauczycieli wychowania fizycznego, animatorów na lokalnych boiskach. Ci ludzie mają kapitalny wpływ na to, jak rzeczywiście na poziomie lokalnym wygląda możliwość uprawiania sportu i rekreacji.

Kluczowe jest samo nastawienie trenerów sportowych oraz przedstawicieli samorządu do kwestii sportu powszechnego, ich rozumienie jego roli i umiejscowienie na liście priorytetów. Tymczasem

przeprowadzone w 2011 r. na zlecenie MSiT badania pozwalają wyróżnić **dwa różne spojrzenia** animatorów, przedstawicieli Szkolnych Związków Sportowych oraz samorządów na to zagadnienie. Jedni badani uważają, że „**sport powszechny**” to **jedynie sport szkolny i wyczynowy**, czyli aktywność ruchowa jest dla dzieci i młodzieży, a dla dorosłych jest sport wyczynowy. Drudzy rozumieją, że powszechność sportu polega na włączeniu wszystkich grup społecznych, ale przyznają, że nie mają wiedzy jak to w praktyce robić. Oznacza to, że aktorom odpowiedzialnym za szeroki dostęp obywateli do aktywności fizycznej brakuje spojrzenia na sport dorosłych inny niż wyczynowy.

Kolejnym istotnym wymiarem analizy jest kondycja systemu sportowego w Polsce, zwłaszcza klubów sportowych.

ORGANIZACJE SPORTOWE: PORTRET SKRÓCONY²

Jest ich dużo

Organizacje sportowe stanowią najliczniejszą grupę wśród ogółu organizacji pozarządowych w Polsce. Według badań prowadzonych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor w 2010 roku w Polsce było aktywnych około 60 000 Stowarzyszeń (poza Ochotniczymi Strażami Pożarnymi) i Fundacji. 36% stanowią organizacje, które jako główny przedmiot swoich działań zaznaczyły sport, turystykę i hobby. Można więc oszacować, że w Polsce działa około 21000 organizacji o sportowym charakterze działań. To wielki potencjał i olbrzymia sieć.

Mają wielu członków, ale mało wolontariuszy

Dystansują inne typy organizacji liczbą członków – połowa organizacji sportowych ma 40 lub więcej członków. Jednocześnie mają mniej niż inne organizacje zewnętrznych wolontariuszy (46% to prawie o 20% mniej niż inne typy organizacji) – co wydaje się konsekwencją liczebnych szeregów członków. Pokazuje to jednak pewne zamknięcie tego środowiska. Wolontariusz-nie członek jest wsparciem, ale też łącznikiem z innymi typami organizacji – w Polsce wolontariusze bardzo często angażują się w działania różnego typu i różnych organizacji. Warto więc, ze względu na budowanie zewnętrznego wizerunku i pracy nad lokalnymi partnerstwami, w większym stopniu otworzyć się na kontakt z wolontariuszami. Jedynie 22% organizacji sportowych stać na zatrudnienie pracowników, choć 12% z nich planuje zatrudnić kogoś w najbliższym czasie.

Finanse: niebogato i monotematycznie

Przeciętna organizacja sportowa dysponowała rocznym budżetem w wysokości 17 tysięcy złotych, to jest o 7 tysięcy złotych mniej niż średnia w innych typach organizacji pozarządowych. Poza tym znakomita większość środków dla organizacji sportowych pochodzi ze źródeł samorządowych (co czwarta złotówka budżetu) oraz rządowych. Znikomą część budżetów stanowią składki członkowskie i źródła europejskie, o które starało się 19% organizacji sportowych (41% z nich rzeczywiście je uzyskało). Ważnym wnioskiem jest mocne uzależnienie od środków publicznych. Warto powalczyć o wiedzę w sposobach dywersyfikacji źródeł finansowania.

Partnerstwa: publiczne

Choć organizacje sportowe zdecydowanie częściej od innych należą do porozumień organizacji (aż 40% jest gdzieś zrzeszona), jednocześnie skarżą się na słabą współpracę z organizacjami o podobnym profilu działania. Tylko 19% deklaruje, że regularnie współpracuje z innymi organizacjami pozarządowymi. Najczęstszym partnerem pozostaje lokalny samorząd.

² Wszystkie dane z tego podrozdziału pochodzą z publikacji „Polskie organizacje pozarządowe. Najważniejsze pytania. Podstawowe fakty.” Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2011

Potrzeba szkoleń i optymizm

Warto wiedzieć, że członkowie organizacji sportowych dopiero zaczynają się intensywnie uczyć. W 2009 roku w szkoleniach z obszaru działania wzięło udział 29% organizacji, a jedynie 19% z zakresu zarządzania organizacją. Temat uznawany za najbardziej atrakcyjny (tak jak we wszystkich innych typach organizacji) to pozyskiwanie środków.

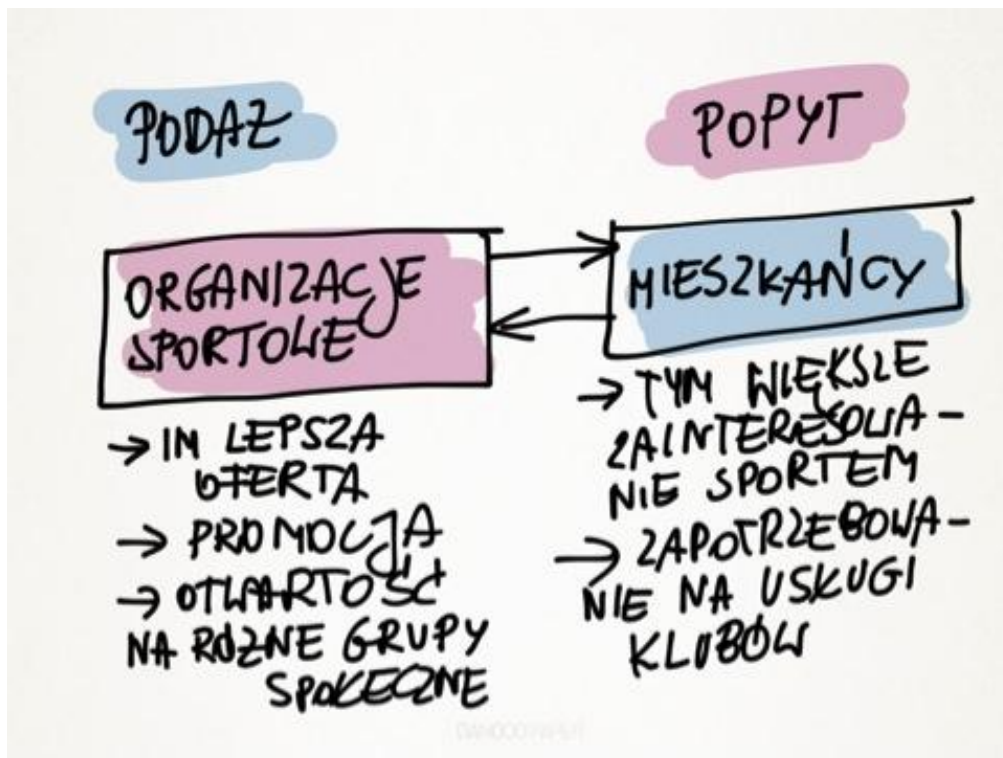
Podsumowanie

Organizacje sportowe dominują wśród innych podmiotów III sektora. Mają moc angażowania ludzi, często wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu działań, członków o niezwyklej pasji i profesjonalizmie, poza tym zajmują się obszarem zrozumiałym i potrzebnym społecznie. Potrzebują wsparcia w zakresie nowoczesnego zarządzania, budowania partnerstw lokalnych oraz pozyskiwania środków ze źródeł innych niż samorządowe. Przemysłane wprowadzania zmian do organizacji sportowych, zwiększenie przepływu wiedzy między nimi (i innymi podmiotami), będzie miało kapitalny wpływ na rozwój uczestnictwa w aktywności ruchowej Polaków, a dalej pozwoli w pełni wykorzystać ich potencjał budowania kapitału społecznego.

CELE BADANIA

Prezentowane badanie jest kontynuacją działań analitycznych podejmowanych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki z Uniwersytetem Warszawskim. Badania te pozwoliły wstępnie odtworzyć perspektywy aktorów tworzących „podażową” stronę sportu (podejście samorządów oraz sytuacja klubów sportowych). Wciąż jednak brakuje pogłębionych analiz społecznego „popytu” na sport. Analogia z rynkiem wydaje się najbardziej adekwatna w przypadku działania na rzecz sportu; zrekonstruowane przez nas różne perspektywy poznawcze są też perspektywami logik działania. Celem polityki sportowej jest harmonizowanie działań samorządów (w kilku obszarach), klubów i organizacji sportowych oraz samych mieszkańców. Na przecięciu ich pól działań powstaje rzeczywistość działań sportowych.

Co chcemy osiągnąć w domenie sportu powszechnego?

Co oczywiste, chodzi nam o to, by WIĘCEJ LUDZI UPRAWIAŁO SPORT REGULARNIE. Realizacja tego celu wymaga stworzenia optymalnych warunków (dobra infrastruktura o rzeczywistej dostępności dla wszystkich grup społecznych, dopasowana do lokalnej społeczności oferta klubów i organizacji sportowych, odpowiednie indywidualne postawy wobec sportu). Musimy wiedzieć, jakie warunki są najbardziej optymalne dla różnych grup społecznych, co stanowi barierę w uprawianiu sportu dla młodzieży, dla osób pracujących zawodowo, dla osób w wieku powyżej 55 lat.

Z innych badań³ wiemy, że istnienie infrastruktury nie jest warunkiem wystarczającym, by zwiększyć uczestnictwo w sporcie. Równie ważne są postawy, nastawienie ludzi, a nawet tradycja, czy kultura sportowa. Na jej kształtowanie wpływ mają m.in. organizacje sportowe; w Polsce stanowią one najliczniejszą grupę organizacji III sektora, co może być istotnym czynnikiem wzmocnienia

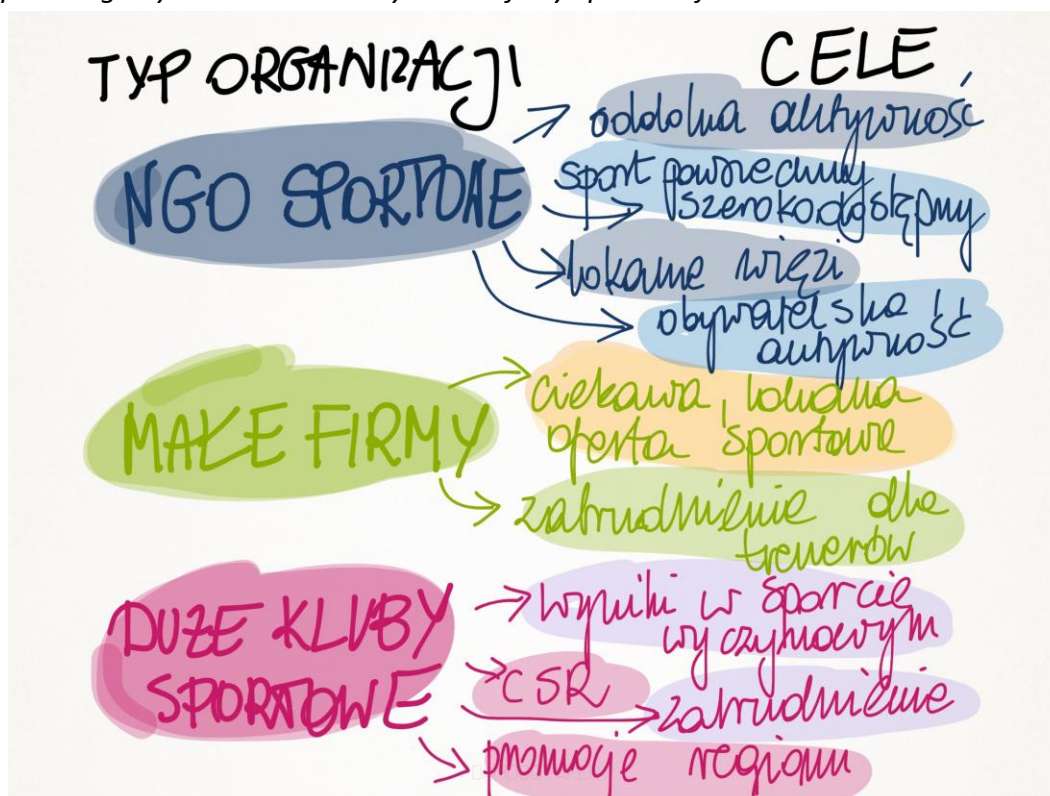
³-Przywoływane w rozdziale o zagranicznych inspiracjach badania Allender (2006) oraz badania społecznego funkcjonowania boisk Orlik realizowane przez UW na zlecenie MSiT – widać w nich wyraźnie, że dokładnie taka sama infrastruktura ma różne możliwości oddziaływania w zależności od działań miękkich na niej realizowanych. Wyniki badań dostępne na stronie: <http://ps2012.pl/publikacje/raporty/19-moje-boisko-orlik-2012-szansa-rozwoju-aktywnosci-spoecznej>

usportowienia. Warto przyrzeć się temu, na ile ich działania są dostępne i widoczne dla przeciętnego obywatela.

Może się również okazać, że przemiany społeczne sprawiają, że w podejmowaniu aktywności sportowej pośrednictwo organizacji sportowych nie jest już potrzebne lub przynajmniej nie w takim stopniu jak w XX wieku. Ich funkcje mogą przejmować np. aktywności podejmowane indywidualnie, z najbliższą rodziną (lub grupą znajomych) lub proponowane przez firmy – również niewielkie prowadzone przez młodych trenerów, którzy nie znaleźli swojego miejsca w organizacjach.

Analizując uwarunkowania aktywności fizycznej warto oglądać ją nie tylko jako zagadnienie sportu jednostek, ale również obszaru aktywności obywatelskiej i biznesowej. Jeśli potraktujemy prowadzenie lokalnego klubu sportowego jako ważny element społecznych uwarunkowań danej gminy i postawimy przed nim cele nie tylko „wyczynowe”, ale zrozumiemy, że realizuje on działania na rzecz edukacji i spójności społecznej, to będziemy mogli sport skuteczniej wspierać. Podobnie, jeśli uznamy za kluczowe wsparcie małych firm, które tworzą sportową ofertę dla miejscowej społeczności. Powinniśmy wiedzieć i rozumieć jak organizacje z tych dwóch różnych sektorów powinny uzupełniać się kompetencjami i rolą. Bez odpowiedzi na pytanie jakiego wsparcia potrzebuje sport rozumiany jako oddolna aktywność obywateli, a jakiego jako element lokalnego rynku pracy, nie możemy być do końca skuteczni w myśleniu o sporcie i działaniu na jego rzecz.

Rys 3. Cele poszczególnych aktorów ważnych dla oferty sportowej

Ważne! Nasze badanie przybliży perspektywę obywateli: ich percepcji oferty sportowej i lokalnej infrastruktury. Może się okazać, że mimo bogatej oferty lokalny sport jest z jakiś przyczyn niedostrzegany przez obywateli. Na tym etapie badania skupimy się na perspektywie ogólnopolskiej, ale wskazówką dla konsekwentnego rozwoju diagnozy sytuacji sportu powszechnego będzie powtarzanie badań lokalnie, na poziomie gmin, powiatów lub województw.

Pierwszy blok pytań w kwestionariuszu dotyczy deklarowanych praktyk w obszarze sportu. Oprócz klasycznych pytań o częstotliwość aktywności sportowej i rekreacyjnej, interesuje nas to, GDZIE ludzie

uprawiają sport (na ile korzystają z oferty klubów i lokalnej infrastruktury) oraz Z KIM (czy nasza intuicja o wspólnotowym charakterze praktyk sportowych znajduje potwierdzenie).

Drugi blok dotyczy oceny dostępnej lokalnie infrastruktury. Czy rządowe i samorządowe wysiłki z ostatnich lat, by stworzyć w każdej gminie wielofunkcyjne boisko, hale sportowe, czy rzadziej baseny - przekładają się na nawyki sportowe mieszkańców? Na ile obywatele korzystają z istniejącej oferty infrastruktury? Jak oceniają jej dostępność, również w wymiarze finansowym?

METODOLOGIA I TECHNIKI BADAWCZE

Badanie zostało przeprowadzone w okresie od 10 października do 14 listopada 2012 przez firmę ASM - Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o. (dalej ASM) z wykorzystaniem techniki CATI (ang. Computer Assisted Telephone Interview – pl. Wywiad Telefoniczny Wspomagany Komputerowo)

Wykorzystana technika badawcza (CATI) charakteryzuje się:

- bieżącym monitoringiem procesu zbierania danych z możliwością korygowania narzędzia i kontroli procesu realizacji;
- standaryzowanym skrypcem kodowania wyników;
- wysokim standardem pracy ankieterów i eliminacją odchyleń realizacyjnych.

RZETELNOŚĆ I TRAFNOŚĆ

Wdrożenie badania zostało poprzedzone realizacją pilotażu narzędzia badawczego na próbie 10 wywiadów (N=10).

W okresie właściwej realizacji badania Dział zbierania i przetwarzania danych ASM prowadził bieżącą kontrolę procesu zbierania danych, a w szczególności: wykonania liczebności założonej próby, poprawnego losowania oraz kontroli pracy ankieterów.

Jednocześnie rzetelność i wysoką jakość materiału empirycznego zapewniły procedury kontrolne zgodne z wytycznymi PKJPA (Program Kontroli Jakości Pracy Ankieterów), które obowiązują wszystkich posiadaczy certyfikatu OFBOR, którego ASM jest członkiem. W przypadku badań CATI procedury kontroli obejmują swym zasięgiem następujące elementy procesu badawczego:

- kontrolę struktury próby badawczej na etapie doboru – weryfikowana będzie odpowiedniość zasad doboru;
- kontrolę kompletności i jakości kwestionariuszy, kontrolę wewnętrznej spójności kwestionariuszy;
- kontrolę przejrzystości, logicznych reguł przejścia w telefonicznych wywiadach kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo;
- kontrolę przy zastosowaniu tzw. „metody terenowej” (bieżący podsłuch wywiadów) obejmujący 10 % próby właściwej badania.

Zgromadzony materiał statystyczny został poddany kontroli formalnej, która dotyczyła kompletności materiału statystycznego, sprawdzeniu czy zebrano informacje o wszystkich jednostkach wytypowanych do badania oraz dokładności, rzetelności, kompletności zapisów odpowiedzi, rozkładu odpowiedzi w blokach pytań. Pozwoliło to na eliminację materiału niekompletnego lub niewiarygodnego.

DOBÓR PRÓBY

Dobór próby przeprowadzono na podstawie wybranych cech demograficznych:

- wiek,
- płeć,
- wykształcenie (zagregowane do 3 kategorii),
- miejsce zamieszkania (zagregowane do 6 regionów)

Rozkłady zmiennych wykorzystanych do przygotowania schematu doboru wygenerowano z Banku Danych Lokalnych – zamieszczonego na stronach internetowych GUS.

Tabela nr 1. Dobór próby

Jednostka terytorialna	15-24						25-39						40-54						55-69						70 i więcej					
	mężczyźni			kobiety			mężczyźni			kobiety			mężczyźni			kobiety			mężczyźni			kobiety			mężczyźni			kobiety		
	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe	wyższe	średnie	podstawowe
Region centralny	7	17	8	7	16	8	13	31	15	12	30	14	10	25	12	11	26	12	8	20	10	10	25	12	4	10	5	7	18	9
Region południowy	6	20	8	6	19	8	10	35	14	10	34	14	9	30	12	9	30	12	7	23	9	8	27	11	3	11	4	5	19	7
Region wschodni	5	17	9	5	16	9	8	26	14	8	25	14	7	22	12	7	22	12	5	17	9	6	19	11	3	9	5	5	15	8
Region północno-zachodni	5	16	7	4	15	7	8	27	12	8	26	12	6	21	10	6	22	10	5	17	8	6	20	9	2	7	3	4	12	6
Region południowo-zachodni	3	9	4	3	9	4	5	17	7	5	17	7	4	14	6	4	14	6	3	12	5	4	13	6	1	5	2	3	9	4
Region północny	4	14	7	4	14	7	7	24	12	7	23	11	6	20	10	6	20	10	4	15	8	5	18	9	2	6	3	3	11	6

Źródło: ASM

CHARAKTERYSTYKA BADANEJ GRUPY ORAZ WAŻENIE DANYCH

Badanie zostało zrealizowane na próbie N=2004. Suma wag zmiennych wykorzystanych do ważenia danych wynosi 1893.

Podstawą procedury ważenia były dane Głównego Urzędu Statystycznego pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego oraz Banku Danych Lokalnych. Po porównaniu stwierdzono, że rozkład zmiennej wiek w zrealizowanej próbie dokładnie odpowiada rozkładowi w populacji według GUS, w związku z czym ta zmienna została wyłączona z ważenia.

Zestawienie kafeterii z czterech wyznaczonych do ważenia zmiennych dało 503 kategorie badanych, dla których został ustalony udział w próbie i w populacji (wg. GUS). Następnie używając proporcji zostały wyliczone wartości zmiennej WAGA. Dalsze analizy zostały przeprowadzone w trybie próby ważonej przy użyciu zmiennej WAGA.

Obserwacje z próbie zostały poddane ważeniu z wykorzystaniem WAGI skonstruowanej wg. poniższego wzoru:

$$v_1 * x_1 * y_1 * z_1 / v_2 * x_2 * y_2 * z_2$$

Legenda:

v_1 – odsetek mieszkańców danego województwa w zrealizowanej przez ASM próbie

x_1 - odsetek mieszkańców danej klasy wielkości miejscowości w zrealizowanej przez ASM próbie

y_1 - odsetek reprezentantów danej płci w zrealizowanej przez ASM próbie

z_1 - odsetek osób danej kategorii wykształcenia w zrealizowanej przez ASM próbie

v_2 - odsetek mieszkańców danego województwa według NSP 2011⁴

x_2 - odsetek mieszkańców danej klasy wielkości miejscowości według NSP 2011

y_2 - odsetek reprezentantów danej płci według NSP 2011

z_2 - odsetek osób danej kategorii wykształcenia według NSP 2011

---

⁴http://www.stat.gov.pl/gus/5840_12766_PLK_HTML.htm

CZĘŚĆ I. KTO W POLSCE UPRAWIA SPORT?

Co wpływa na aktywność sportową Polaków?

W tej części raportu przedstawiamy krótką charakterystykę grupy badanej przez pryzmat deklarowanej aktywności sportowej, miejsca zamieszkania oraz głównych kryteriów społeczno-ekonomicznych.

CZTERECH NA DZIESIĘCIU POLAKÓW REGULARNIE UPRAWIA SPORT

Dane uzyskane w ramach niniejszego badania pokazują, że duża część ankietowanych przyznaje, że w ogóle nie uprawia sportu (38,3%). Wyniki te są stosunkowo spójne z danymi Eurobarometru (2009) pokazującymi, że niemal 50% Polaków jest nieaktywna sportowo („nigdy” nie uprawia sportu); regularnie lub dość regularnie (to znaczy co najmniej raz w tygodniu) uprawia sport co czwarty Polak. Analizując otrzymane wyniki pogrupowaliśmy odpowiedzi respondentów zgodnie z deklarowaną przez nich częstotliwością angażowania się w sportową aktywność fizyczną; za AKTYWNYCH FIZYCZNIE⁵ uznaliśmy tych respondentów, którzy zadeklarowali, że uprawiają sport co najmniej raz na tydzień lub częściej. Łącznie w tej grupie znalazło się 41.5% respondentów. Wyniki naszych badań są zatem znacznie bardziej optymistyczne niż wyniki Eurobarometru. Naturalnie, zestawiając tego typu dane trzeba pamiętać o różnicach definicyjnych i metodologicznych oraz czasowych. Możliwe, że na przestrzeni ostatnich czterech lat od wykonania badania Eurobarometru aktywność fizyczna Polaków istotnie wzrosła lub wzrosła liczba osób deklarujących aktywność.

Warto ponadto zauważyć, że **jedynie co dziesiąty respondent uprawia sport codziennie**.

**Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną,
(przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)**

Odpowiedź	Procent	Łącznie AKTYWNI / NIEAKTYWNI
nigdy	38,3 %	58,5%
kilka razy w roku	8,4%	
1-2 razy w miesiącu	11,8 %	41,5%
1-2 razy na tydzień	18,3 %	
3-4 razy w tygodniu	13,5 %	
Codziennie	9,6 %	
Ogółem	100 %	100 %

TABELA 1 – ODSETEK OSÓB DEKLARUJĄCYCH AKTYWNOŚĆ.

⁵ Nasze kryterium uznania osób za aktywne fizyczne jest dość liberalne: kluczowa była dla nas regularność podejmowania aktywności ruchowej, bez względu na to czy jest to sport czy raczej ruch związany z rekreacją.

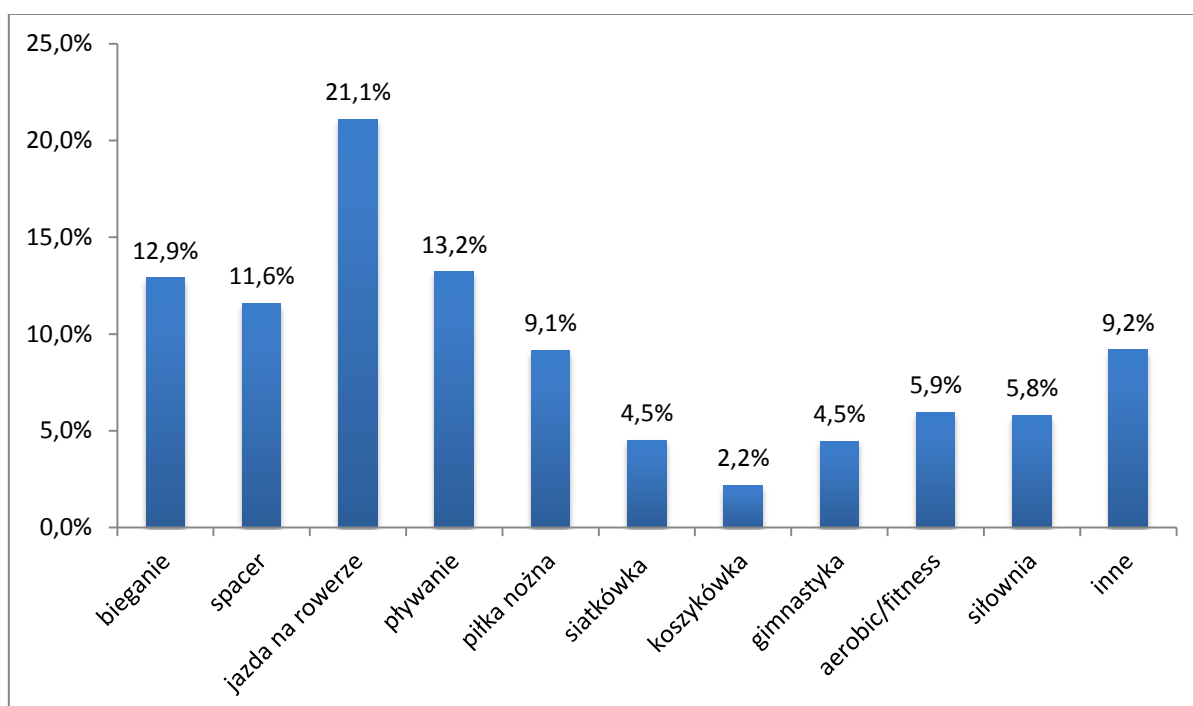
Jednocześnie ciekawa jest obserwacja, że blisko co czwarty respondent deklaruował czynny udział w zorganizowanej imprezie sportowej w ostatnim roku.

Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy uczestniczył Pan/Pani w zorganizowanych imprezach sportowych (jako AKTYWNY uczestnik, a nie widz!)

Odpowiedzi	Procent
0	76%
1-2	13,2%
3 lub więcej	10,9%
Ogółem	100%

TABELA 2 – ODSETEK OSÓB DEKLARUJĄCYCH UCZESTNICTWO W ZORGANIZOWANEJ IMPREZIE SPORTOWEJ

Warto przyrzeć się odpowiedziom na pytanie „jaką aktywność fizyczną podejmuje Pan/Pani zwykle w wolnym czasie”. Respondenci mieli swobodę podania dowolnych kategorii – my dla czytelności wyników pokazujemy tylko te odpowiedzi, które pojawiały się najczęściej. Pod kategorią *inne* mieści się aż 27 różnych dyscyplin i form aktywności (od boksu, przez jogę i wędkarstwo) – żadna z tych dyscyplin nie pojawiała się jednak częściej niż kilkanaście razy, a zwykle osób, które je przywoływały było zaledwie kilka. *Badani mogli podać 3 dyscypliny/formy ruchu, na które decydowali się najczęściej.*

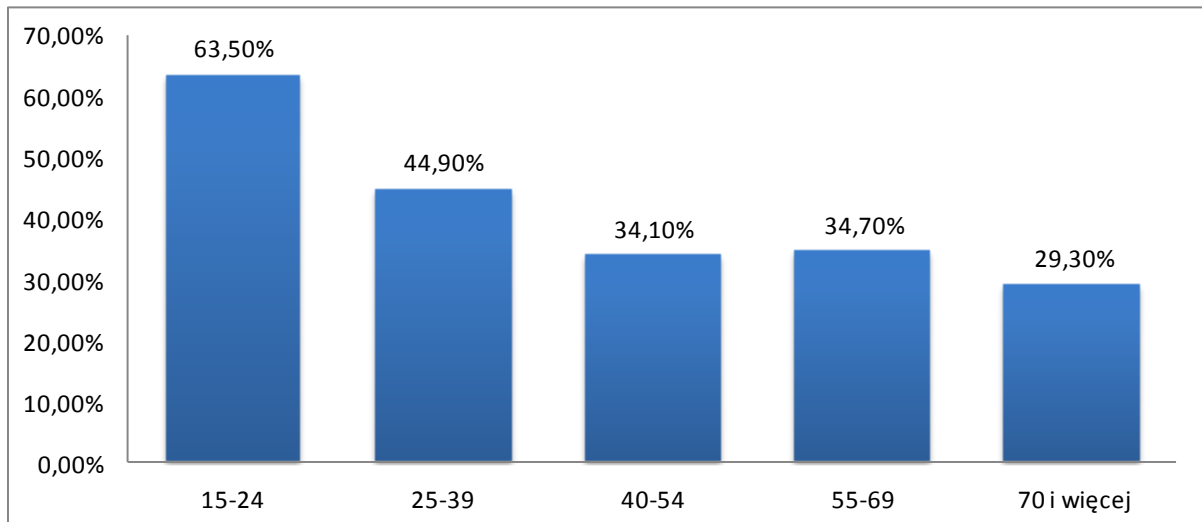

WYKRES 1 – PROSZĘ PODAĆ AKTYWNOŚCI SPORTOWE, KTÓRE NAJCZĘŚCIEJ PODEJMUJE PAN/PANI W CZASIE WOLNYM

AKTYWNOŚĆ SPORTOWA POLAKÓW SPADA Z WIEKIEM

Ponad 63% AKTYWNYCH to respondenci w wieku 15-24 lat. Wynika to między innymi z obligującego charakteru zajęć fizycznych w szkole, jak też objęcia tej grupy różnymi zajęciami pozaszkolnymi, również w obrębie klubów sportowych.

WYKRES 2 - AKTYWNOŚĆ W POSZCZEGÓLNYCH GRUPACH WIEKOWYCH

Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną,
(przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)

Wiek	NIEAKTYWNI	AKTYWNI
	nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie
15-24	36,5%	63,5%
25-39	55,1%	44,9%
40-54	65,9%	34,1%
55-69	65,3%	34,7%
70 i więcej	70,7%	29,3%
Ogółem	58,5%	41,5%

TABELA 3 - AKTYWNOŚĆ W POSZCZEGÓLNYCH GRUPACH WIEKOWYCH.

POLKI RZADZIEJ UPRAWIAJĄ SPORT NIŻ POLACY

Za AKTYWNE można uznać 36% kobiet, tymczasem wśród mężczyzn AKTYWNYCH jest niemal połowa.

Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną,
(przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)

Płeć	NIEAKTYWNI	AKTYWNI
	nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie
Kobieta	63,9%	36,1%
Mężczyzna	52,8%	47,2%
Ogółem	58,5%	41,5%

TABELA 4 - AKTYWNOŚĆ ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ.

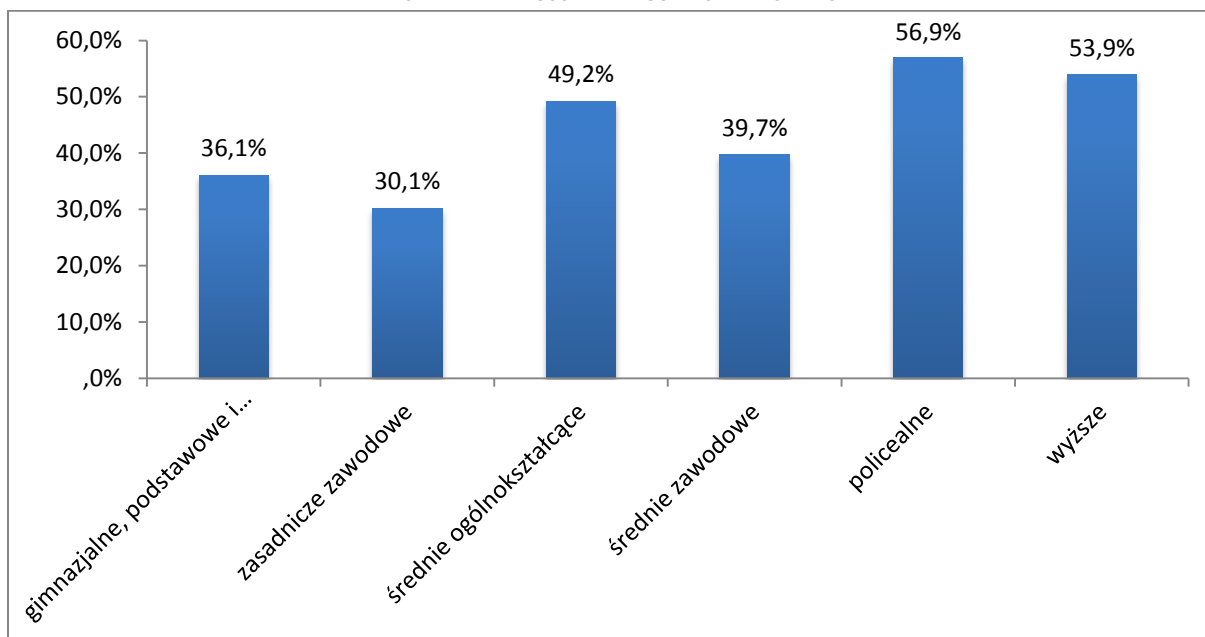
Badania międzynarodowe pokazują⁶, że ogółem **kobiety rzadziej angażują się w aktywność fizyczną niż mężczyźni**; jeśli już się w nią angażują, to z mniejszą częstotliwością. Ponadto, wachlarz uprawianych przez nie dyscyplin sportu jest również mniej zróżnicowany. **Większy wpływ na aktywność sportową kobiet mają czynniki społeczno-ekonomiczne**: im słabiej są wykształcone i mniej zamożne, tym rzadziej uprawiają sport. Warto jednak dodać, że badania GUS z 2009 r. (Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej w 2008 r.) pokazywały, że „Płeć nie różnicuje zakresu realizacji form ruchowych” (s. 28.)

⁶ Lim, So Youn *Multilevel Investigation of Individual and systemic Influences on Adult Sport Investigation*, w: *European Sport Management Quarterly*, Vol. 11, numer 3, 2011 oraz Schreerder *Understanding the game. Sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations*, Sport Policy & Management Report 10, K.U.Leuven 2011

LEPIEJ WYKSZTAŁCENI (na ogół) RUSZAJĄ SIĘ CHĘTNIEJ

Przeprowadzone badania wykazały pozytywny związek między poziomem wykształcenia a deklarowaną aktywnością fizyczną, jednak jego siła nie była duża. W teście korelacyjnym (r Pearsona) potwierdzono pozytywne skorelowanie zmiennych istotnie dwustronnie na poziomie 0,01. Najwyższy odsetek AKTYWNYCH występował w grupach respondentów deklarujących wykształcenie policealne lub wyższe.

WYKRES 1 - AKTYWNOŚĆ W KATEGORIACH WYKSZTAŁCENIA

Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną,
(przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)

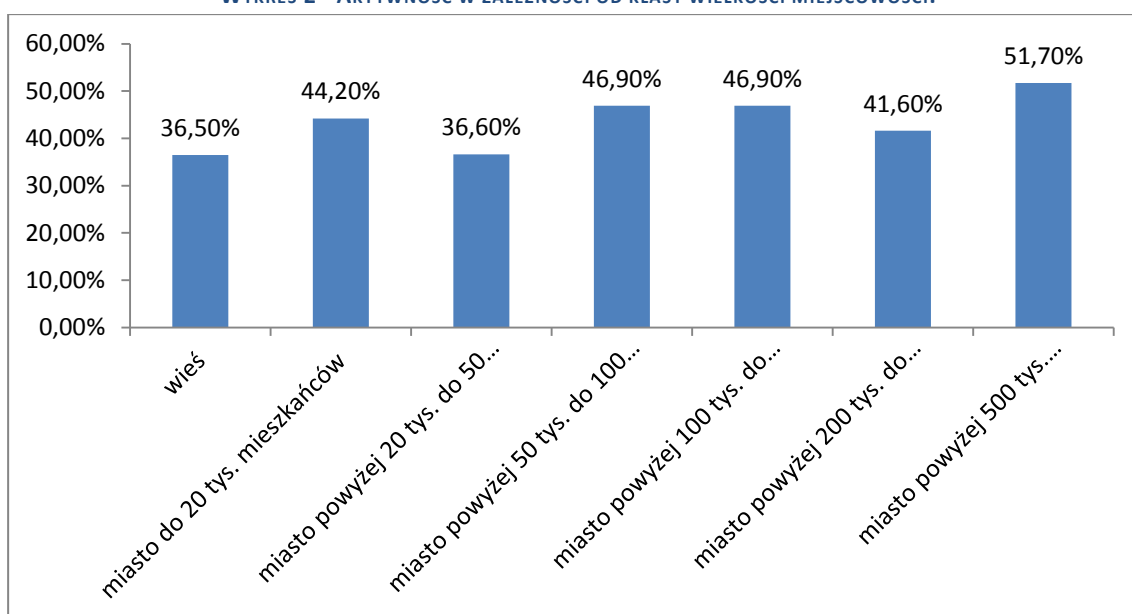
Wykształcenie	NIEAKTYWNI nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	AKTYWNI 1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie
	gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe	63,9%
zasadnicze zawodowe	69,9%	30,1%
średnie ogólnokształcące	50,8%	49,2%
średnie zawodowe	60,3%	39,7%
policealne	43,1%	56,9%
wyższe	46,1%	53,9%
Ogółem	58,5%	41,5%

TABELA 5 - AKTYWNOŚĆ W KATEGORIACH WYKSZTAŁCENIA.

WIELKOŚĆ MIEJSCOWOŚCI W NIEWIELKIM STOPNIU DETERMINUJE AKTYWNOŚĆ SPORTOWĄ

W badaniach zanotowano wprawdzie pozytywny związek między wielkością miejscowości a aktywnością, jednak – podobnie jak w przypadku wykształcenia - jego siła nie jest duża: w teście korelacyjnym (r Pearsona) potwierdzono pozytywne skorelowanie zmiennych istotnie dwustronnie na poziomie 0,01. Największy odsetek AKTYWNYCH występuje wśród mieszkańców metropolii powyżej 500 tys., co przypuszczalnie wiąże się zarówno z ich profilem społeczno-ekonomicznym, jak również lepszym wyposażeniem miast w infrastrukturę sportową.

WYKRES 2 - AKTYWNOŚĆ W ZALEŻNOŚCI OD KLASY WIELKOŚCI MIEJSCOWOŚCI.

Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną,
(przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)

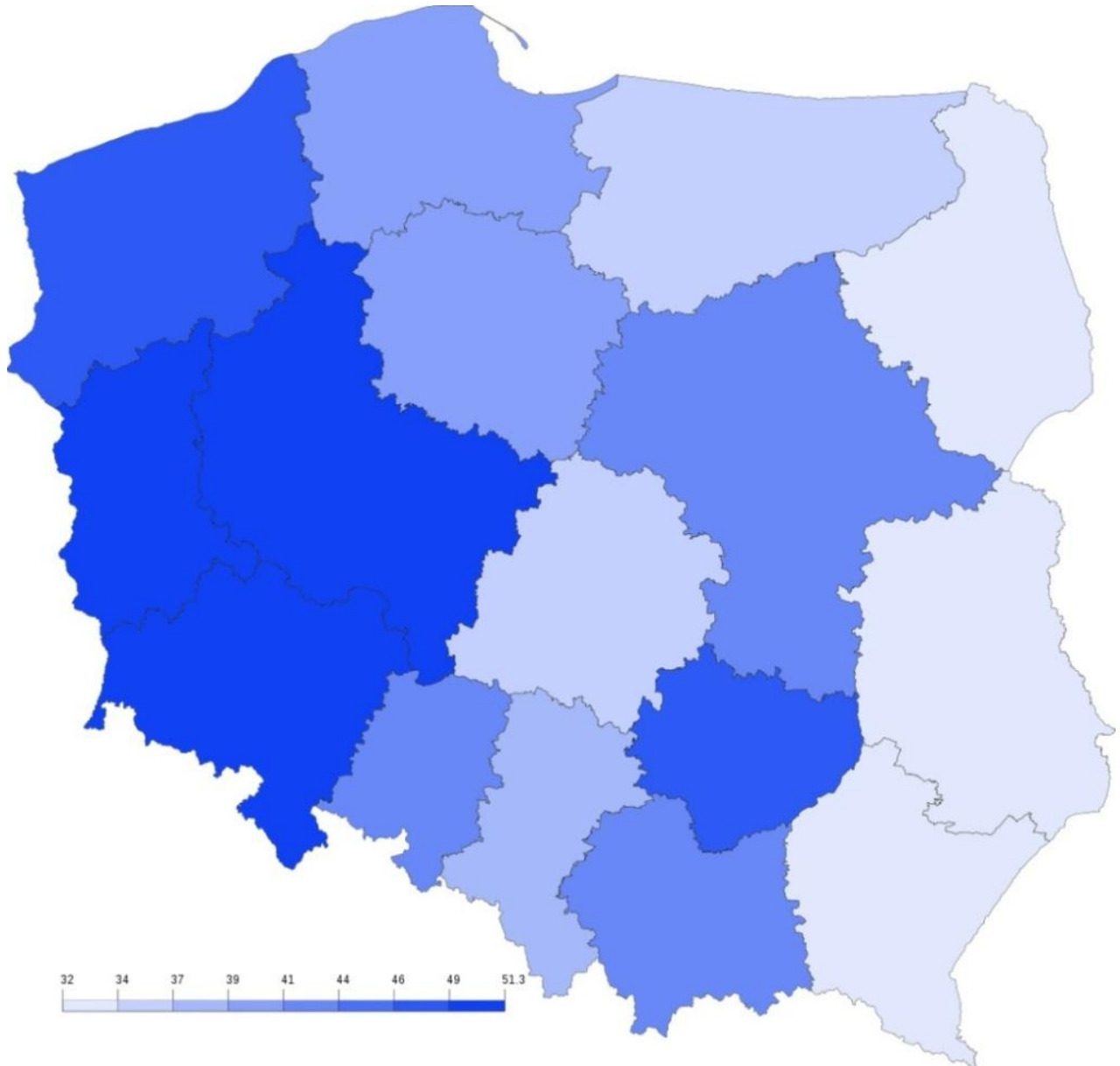
Klasa wielkości miejscowości	NIEAKTYWNI	AKTYWNI
	nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie
wieś	63,5%	36,5%
miasto do 20 tys. mieszkańców	55,8%	44,2%
miasto powyżej 20 tys. do 50 tys. mieszkańców	63,4%	36,6%
miasto powyżej 50 tys. do 100 tys. mieszkańców	53,1%	46,9%
miasto powyżej 100 tys. do 200 tys. mieszkańców	53,1%	46,9%
miasto powyżej 200 tys. do 500 tys. mieszkańców	58,4%	41,6%
miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	48,3%	51,7%
Ogółem	58,5%	41,5%

TABELA 6 - AKTYWNOŚĆ W ZALEŻNOŚCI OD KLASY WIELKOŚCI MIEJSCOWOŚCI.

AKTYWNOŚĆ SPORTOWA POLAKÓW JEST ZRÓŻNICOWANA REGIONALNIE

Rozkład **deklarowanej** aktywności sportowej według województw wyraźnie pokazuje mniejszą aktywność fizyczną osób zamieszkałych na tzw. ścianie wschodniej. NIEAKTYWNYCH najczęściej można spotkać w województwach: podlaskim (31,6%); lubelskim (32,1%) i podkarpackim (32,4%). Najwyższy odsetek AKTYWNYCH jest w województwach: lubuskim (50%), wielkopolskim (51%) i dolnośląskim (51,3%).

RYSUNEK 1 – ODSETEK OSÓB DEKLARUJĄCYCH AKTYWNOŚĆ W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA.

**Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną,
(przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)**

	NIEAKTYWNI	AKTYWNI
	nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie
podlaskie	68,4 %	31,6 %
lubelskie	67,9 %	32,1 %
podkarpackie	67,6 %	32,4 %
warmińsko-mazurskie	65,5 %	34,5 %
łódzkie	63,5 %	36,5 %
śląskie	62 %	38 %
pomorskie	60 %	40 %
kujawsko-pomorskie	58,9 %	41,1 %
opolskie	58,3 %	41,7 %
małopolskie	57,9 %	42,1 %
mazowieckie	57 %	43 %
świętokrzyskie	53,2 %	46,8 %
zachodniopomorskie	51,9 %	48,1 %
lubuskie	50 %	50 %
wielkopolskie	49 %	51 %
dolnośląskie	48,7 %	51,3 %
Ogółem	58,5 %	41,5 %

TABELA 7 – ODSETEK OSÓB DEKLARUJĄCYCH AKTYWNOŚĆ W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA.

Socjologicznie owe regionalne różnice można wyjaśniać przywołując czynniki:

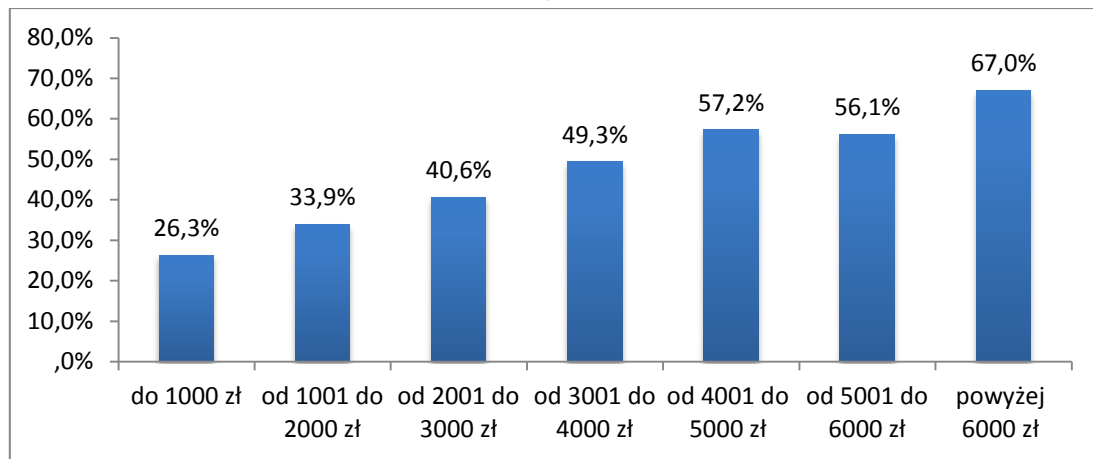
- **ekonomiczne:** im większa skala ubóstwa w danym województwie, tym niższa aktywność fizyczna jego mieszkańców; jest to powiązane z prawidłowością występującą na poziomie jednostkowym: osoby mniej zamożne wykazują niższą motywację oraz dysponują mniejszymi możliwościami (finansowymi, w wymiarze czasu wolnego) angażowania się w aktywność sportową;
- **historyczne,** powiązane z kondycją społeczeństwa obywatelskiego, ogólnie rozumianą aktywnością społeczną i jakością kapitału społecznego
- **infrastrukturalne:** jak pokazujemy w II części raportu, mieszkańcy województw ściany wschodniej rzadziej „widzą” infrastrukturę sportową, tworzącą przyjazny i bliski klimat dla codziennej regularnej aktywności sportowej.

AKTYWNOŚĆ SPORTOWA JEST UZALEŻNIONA OD POZIOMU ZAMOŻNOŚCI

Dane pokazują pozytywny i znaczący związek między wzrostem poziomu dochodów a deklarowaną aktywnością sportową; w teście korelacyjnym (r Pearsona) potwierdzono pozytywne skorelowanie zmiennych istotnie dwustronnie na poziomie 0,01.

Warto jednak nadmienić, że jednoznaczna interpretacja wyników musi zostać poprzedzona zastrzeżeniem, iż 11% respondentów odmówiło odpowiedzi na pytanie o poziom dochodów; stąd różnica (w stosunku do danych prezentowanych powyżej) w podziale na AKTYWNYCH I NIEAKTYWNYCH w wierszu „Ogółem”.

WYKRES 3 - AKTYWNOŚĆ W ZALEŻNOŚCI OD MIESIĘCZNYCH DOCHODÓW GOSPODARSTWA DOMOWEGO.

Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną,
(przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)

Miesięczny dochód gospodarstwa domowego ogółem (netto)	NIEAKTYWNI	AKTYWNI
	nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie
do 1000 zł	73,7%	26,3%
od 1000 do 2000 zł	66,1%	33,9%
od 2001 do 3000 zł	59,4%	40,6%
od 3001 do 4000 zł	50,7%	49,3%
od 4001 do 5000 zł	42,8%	57,2%
od 5001 do 6000 zł	43,9%	56,1%
powyżej 6000 zł	33,0%	67,0%
Ogółem	58,9%	41,1%

TABELA 8 - AKTYWNOŚĆ W ZALEŻNOŚCI OD DOCHODÓW GOSPODARSTWA DOMOWEGO.

PODSUMOWANIE

- Zgodnie z przyjętą przez nas kategoryzacją w grupie AKTYWNYCH znalazło się ponad 41,5% respondentów;
- Największy wpływ na podejmowanie sportowej aktywności fizycznej zdają się wywierać wiek i poziom dochodów; w następnej kolejności lokują się płeć oraz region (województwo); mniejszy wpływ mają wykształcenie oraz klasa wielkości miejscowości.
- **Uzyskane dane nie pozwalają stworzyć jednoznacznego profilu osoby AKTYWNEJ**, jednak najczęściej będzie to młody mężczyzna, niezle sytuowany, mieszkający w województwie na ścianie zachodniej.

CZĘŚĆ II. LICZEBNOŚĆ I STAN INFRASTRUKTURY SPORTOWEJ W OCZACH POLAKÓW

Czy zauważamy nowe obiekty sportowe i jakie ma to znaczenie dla bycia aktywnym

W ostatnich latach w Polsce zrealizowano wiele projektów budowania infrastruktury sportowej. Tylko w ramach programu „Moje Boisko-Orlik 2012” wybudowano ponad 2500 boisk wielofunkcyjnych w całej Polsce. Poza tym tysiące obiektów wybudowano ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (w latach 2007-2011 wybudowano 1327 hal sportowych, basenów, sal gimnastycznych i innych obiektów) oraz z programów poprzedzających program Orlik („Blisko boisko”, program budowania boisk wielofunkcyjnych i pełnowymiarowych)⁷. Można zatem zaryzykować stwierdzenie, że **dostępność obiektów sportowych nie powinna być już w Polsce barierą w podejmowaniu aktywności fizycznej**. Szczegółowe analizy pokazują różnice regionalne w liczebności obiektów, ale niewiele jest gmin, w których nie ma żadnego boiska, sportowej hali czy basenu.

Szczegółowe dane dotyczące inwestycji w infrastrukturę

Ogółem w latach 2007-2011 ze środków FRKF dofinansowano budowę 1327 obiektów na terenie 945 gmin.

W tym okresie dofinansowano budowę obiektów następujących rodzajów:

- Hale sportowe - dofinansowano budowę łącznie 439 obiektów na terenie 408 gmin⁸.
- Sale gimnastyczne - dofinansowano budowę łącznie 490 obiektów na terenie 409 gmin.
- Kryte pływalnie - dofinansowano budowę łącznie 68 obiektów na terenie 64 gmin.
- Boiska - dofinansowano budowę łącznie 120 obiektów na terenie 98 gmin.
- Inne obiekty - dofinansowano budowę łącznie 209 obiektów na terenie 171 gmin.

Lista programów, w ramach, który MSiT dofinansowało budowę boisk sportowych:

- „Moje Boisko - Orlik 2012” edycje 2008-2011. W tym okresie w ramach programu dofinansowano budowę łącznie 2271 obiektów na terenie 1494 gmin⁹.
- „Blisko Boisko” edycje 2007-2008. W tym okresie w ramach projektu dofinansowano budowę łącznie 149 obiektów na terenie 147 gmin.
- Boiska wielofunkcyjne edycje 2006-2010. W tym okresie w ramach projektu dofinansowano budowę łącznie 691 obiektów na terenie 544 gmin.
- Boiska pełnowymiarowe edycje 2009-2010. W tym okresie w ramach projektu dofinansowano budowę łącznie 13 obiektów na terenie 13 gmin.
- Boiska w ramach inwestycji terenowych 2007-2011. W tym okresie w ramach projektu dofinansowano budowę łącznie 120 obiektów na terenie 98 gmin.

Ogółem w ramach wymienionych programów, w okresie 2006-2011 Ministerstwo Sportu i Turystyki dofinansowało budowę 3244 obiektów na terenie 1707 gmin.

⁷ Raporty na zlecenie MSiT na temat rozmieszczenia infrastruktury sportowej w skali kraju przygotował w kwietniu 2012 Tomasz Żółtak z Instytutu Socjologii UW – z jego danych korzystamy przy tworzeniu niniejszego raportu

⁸ W całym raporcie słowo gmina obejmuje swoim znaczeniem również miasta na prawach powiatu.

⁹ J.w.

W raporcie GUS *Kultura Fizyczna w Polsce 2008-2010* znajduje się zestawienie mające na celu porównanie sytuacji kultury fizycznej we wszystkich województwach¹⁰. Choć ze względu na bogactwo tego obszaru można (i powinno się) dodać jeszcze kilka kategorii danych – (jak np. liczba osób, które prowadzą działalność gospodarczą w zakresie sportu i wypełniają rolę klubów sportowych) pomoże nam ono podjąć próby określania adekwatności danych uzyskanych w ramach prezentowanego badania. Regiony różnią się znacznie w kilku wymiarach i będzie to dla nas stanowić bazę wyjściową do formułowania wniosków. Mamy jednak zawsze na uwadze, że Polacy mogą podejmować aktywność ruchową poza klubami i klasycznie rozumianą infrastrukturą sportową.

W naszym badaniu zadawaliśmy Polakom pytania o to, czy infrastruktura jest przez nich w ogóle dostrzegana, rozpoznawana, oraz o to, jak ją oceniają. **Bez nawyków korzystania z infrastruktury sportowej nawet najlepiej zaprojektowane i zarządzane obiekty mogą pozostać puste.** Ponadto, dwie z trzech najpopularniejszych dyscyplin to jazda na rowerze i bieganie, niewymagające w zasadzie istnienia infrastruktury sportowej (jeśli pominiemy istnienie ścieżek rowerowych). Drugą pod względem popularności dyscypliną jest jednak pływanie (wymagające istnienia basenu lub zaadaptowanego na cele sportowo-rekreacyjne zbiornika wodnego), a na kolejnych miejscach lokują się piłka nożna, aerobik i siatkówka (które wymagają sal lub boisk).

Wydaje się, że częstość korzystania z infrastruktury sportowej będzie systematycznie rosła w miarę kształtowania się indywidualnych nawyków z tym związanych. W badaniu próbowaliśmy odpowiedzieć na pytanie, **czy są jeszcze regiony, w których warto inwestować w budowanie infrastruktury, czy może raczej trzeba skupić się na promowaniu istniejących boisk/hal i rozszerzaniu ich funkcjonalności.** Może się okazać, że zmienną wpływającą na korzystanie z obiektów nie jest wcale region, a np. wielkość miejscowości czy wiek badanych. Zawsze trzeba brać pod uwagę, że niekorzystanie z obiektów wynikać może na przykład za słabej promocji, postrzegania ich jako kosztownych, lub z faktu, że ich oferta jest adresowana do jednej grupy społecznej z wykluczeniem innych.

BEZPŁATNA INFRASTRUKTURA

Jak Pan/Pani ocenia liczebność bezpłatnych obiektów sportowych, takich jak: boiska osiedlowe, ścieżki rowerowe, skate parki itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę). Proszę o wybranie jednej odpowiedzi

		Procent
Odpowiedź	jest ich bardzo dużo	5%
	jest ich raczej dużo	26,3%
	jest ich raczej mało	32,2%
	jest ich bardzo mało	21,7%
	w ogóle ich nie ma	9,9%
	nie wiem	4,9%
	Ogółem	100%

¹⁰ szczegółowa tabela znajduje się na stronie 32 niniejszego raportu.

Ponad jedna trzecia badanych uważa, że infrastruktury jest dużo lub bardzo dużo, kolejna jedna trzecia uważa, że jest jej mało, ale nie jest to brak dojmujący. 10% respondentów uważa, że infrastruktury nie ma w ogóle, a 5% po prostu nie wie nic na ten temat.

Bliższe spojrzenie na kwestię percepcji infrastruktury sportowej, czyli sposobu postrzegania jej dostępności przez mieszkańców, ujawnia kilka czynników, które ją determinują. Pierwsza różnica dotyczy liczebności infrastruktury zauważanej przez mieszkańców wsi i miast.

		Wielkość miejsca zamieszkania							Ogółem
		wieś	miasto do 20 tys. mieszkańców	miasto powyżej 20 tys. do 50 tys. mieszkańców	miasto powyżej 50 tys. do 100 tys. mieszkańców	miasto powyżej 100 tys. do 200 tys. mieszkańców	miasto powyżej 200 tys. do 500 tys. mieszkańców	miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	
Jak Pan/Pani ocenia liczbę bezpłatnych obiektów sportowych, takich jak: boiska osiedlowe, ścieżki rowerowe, skate parki itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę).	jest ich bardzo dużo	4,0%	4,3%	4,4%	5%	6,1%	9,8%	5,5%	5,0%
	jest ich raczej dużo	16,7%	28,3%	33,0%	31,3%	33,3%	35,6%	34,6%	26,3%
	jest ich raczej mało	30,1%	36,5%	33,5%	37,5%	33,3%	34,4%	27,8%	32,2%
	jest ich bardzo mało	26,4%	22,3%	22,7%	18,8%	13,6%	9,8%	20,3%	21,7%
	w ogóle ich nie ma	18,3%	6,9%	2,5%	3,1%	2,7%	4,9%	5,5%	10%
	nie wiem	4,5%	1,7%	3,9%	4,4%	10,9%	5,5%	6,3%	4,9%
	Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Na wsiach tylko 20% badanych wskazało, że obiektów jest dużo lub bardzo dużo, a prawie 20% stwierdziło, że nie ma ich wcale. W zdecydowanie najlepszej sytuacji wydają się być mieszkańcy dużych i średnich miast. Co ciekawe, w największych miastach (pow. 500 tys. mieszkańców) mieszkańcy dwa razy częściej skarżą się na bardzo małą ich ilość. Może się okazać, że największe miasta cierpią na gorszy dostęp do infrastruktury i warto pogłębić to zagadnienie w kolejnych badaniach.

Ciekawie na postrzeganie liczebności infrastruktury wpływa wiek badanych. Zdaniem młodych i młodszych dorosłych jest jej naprawdę sporo. Wśród osób, które uważają, że infrastruktury jest bardzo dużo i dużo, dominują ludzie do 34 roku życia. Najmłodszy również najrzadziej odpowiadali, że obiektów jest bardzo mało lub nie ma ich w ogóle. Świadczyć to może o tym, że wśród tych grup zainteresowanie lokalną sportową jest po prostu największe. Pokrywa się to logicznie z zaangażowaniem sport, które z wiekiem spada. Młodszy widzą infrastrukturę i z niej korzystają lub raczej są aktywniejsi ruchowo, więc częściej zdają sobie sprawę z istnienia obiektów sportowych.

		Wiek					Ogółem
		15-24	25-39	40-54	55-69	70 i więcej	
Jak Pan/Pani ocenia liczbę bezpłatnych obiektów sportowych, takich jak: boiska osiedlowe, ścieżki rowerowe, skateparki itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę).	jest ich bardzo dużo	20,2%	30,9%	23,4%	17,0%	8,5%	100%
	jest ich raczej dużo	22,5%	30,8%	21,1%	16,1%	9,5%	100%
	jest ich raczej mało	18,7%	27,4%	25,9%	19,5%	8,5%	100%
	jest ich bardzo mało	10%	30,7%	21,9%	22,4%	15,1%	100%
	w ogóle ich nie ma	10,7%	19,8%	18,2%	36,4%	15%	100%
	nie wiem	4,3%	17%	20,2%	21,3%	37,2%	100%
	Ogółem	16,4%	27,9%	22,6%	20,9%	12,3%	100,0%

Okazuje się, że generalnie respondenci, których zakwalifikowaliśmy do grupy aktywnych, znacząco częściej zdają sobie sprawę z istnienia infrastruktury sportowej. Oczywiście, nie znajdziemy odpowiedzi na pytanie czy są aktywni, bo infrastruktura jest dla nich dostępna, czy po prostu aktywni ruchowo ludzie bardziej interesują się obiektami. Warto zwrócić uwagę, że **ponad dwukrotnie częściej na zupełny brak infrastruktury skarżyli się nieaktywni ruchowo**. Seniorzy zdecydowanie rzadziej dostrzegają infrastrukturę – ta grupa również jest najmniej aktywna ruchowo. Warto tę zależność potraktować jako istotną, bez wskazywania kierunku wpływu. Możemy jedynie ustalić, że mniej aktywni rzadziej kojarzą i widzą infrastrukturę sportową i jednocześnie ci, którzy nie dostrzegają infrastruktury, są mniej aktywni.

Jak Pan/Pani ocenia ILOŚĆ bezpłatnych obiektów sportowych, takich jak: boiska osiedlowe, ścieżki rowerowe, skate-parki itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę).		Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)		
		nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie	Ogółem
	jest ich bardzo dużo	4,7%	5,4%	5%
	jest ich raczej dużo	23,8%	29,7%	26,3%
	jest ich raczej mało	30,9%	34,2%	32,2%
	jest ich bardzo mało	20,9%	22,7%	21,7%
	w ogóle ich nie ma	13%	5,6%	9,9%
	nie wiem	6,7%	2,4%	4,9%
	Ogółem	100%	100%	100%

Ważne! Obie grupy (aktywni i nieaktywni ruchowo) są zgodne co do wysokiej oceny stanu istniejącej infrastruktury sportowej.

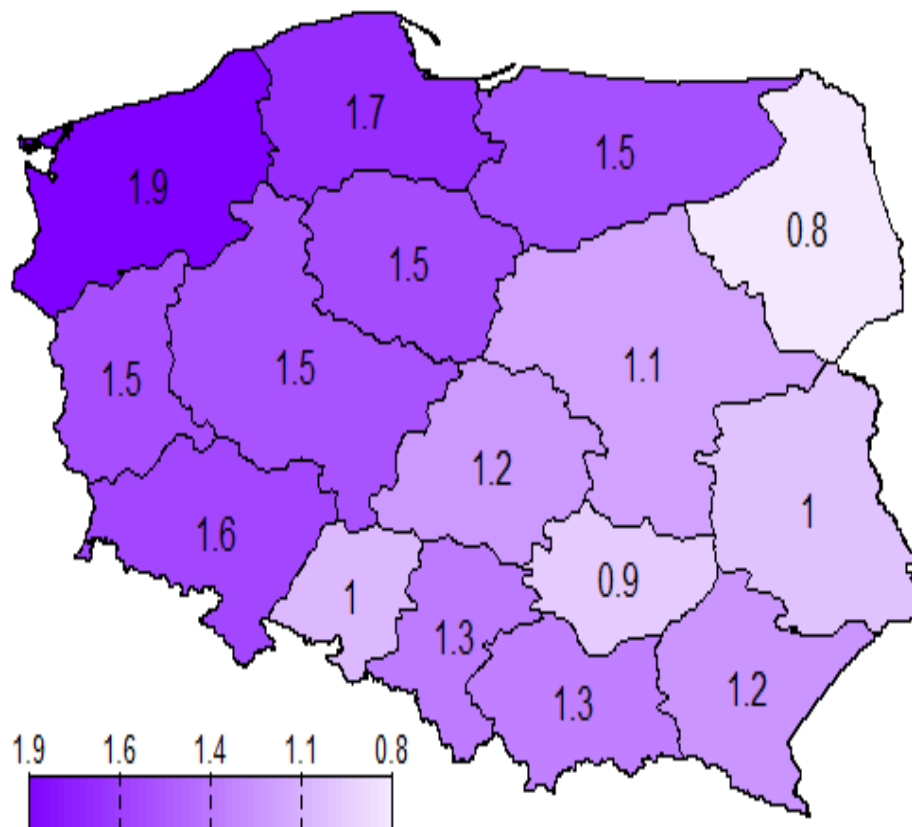
Tabela krzyżowa Jak Pan/Pani ocenia STAN bezpłatnych obiektów sportowych, takich jak: boiska osiedlowe, ścieżki rowerowe, skate parki itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę). * Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)

Jak Pan/Pani ocenia STAN bezpłatnych obiektów sportowych, takich jak: boiska osiedlowe, ścieżki rowerowe, skateparki itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę).		Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)		
		nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie	Ogółem
	są w bardzo dobrym stanie	16,0%	19,0%	17,3%
	są w raczej dobrym stanie	63,9%	58,4%	61,5%
	są w raczej złym stanie	10,4%	13,4%	11,8%
	są w bardzo złym stanie	3,1%	3,3%	3,2%
	trudno powiedzieć	6,5%	5,8%	6,2%
	Ogółem	100%	100%	100%

		Jak Pan/Pani ocenia liczbę bezpłatnych obiektów sportowych, takich jak: boiska osiedlowe, ścieżki rowerowe, skate-parki itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę).					
		w ogóle ich nie ma	jest ich bardzo mało	jest ich w sam raz	jest ich bardzo dużo	nie wiem	Ogółem
Województwo	dolnośląskie	4,6%	22,5%	66,9%	2%	4,0%	100%
	kujawsko-pomorskie	5,3%	21,1%	61,1%	6,3%	6,3%	100%
	lubelskie	13,9%	14,8%	66,7%	3,7%	0,9%	100%
	lubuskie	9,4%	26,4%	56,6%	3,8%	3,8%	100%
	łódzkie	9,5%	27,8%	53,2%	1,6%	7,9%	100%
	małopolskie	9,3%	25%	57,6%	1,2%	7%	100%
	mazowieckie	14,8%	26,5%	47,1%	5,8%	5,8%	100%
	opolskie	10,4%	14,6%	62,5%	2,1%	10,4%	100%
	podkarpackie	13,3%	33,3%	46,7%	3,8%	2,9%	100%
	podlaskie	12,3%	21,1%	54,4%	1,8%	10,5%	100%
	pomorskie	12,4%	5,7%	61%	17,1%	3,8%	100%
	śląskie	4,3%	18,5%	64,8%	6%	6,4%	100%
	świętokrzyskie	11,3%	27,4%	53,2%	3,2%	4,8%	100%
	warmińsko-mazurskie	12,8%	14%	64%	5,8%	3,5%	100%
	wielkopolskie	6,6%	20,5%	66,9%	6%	0%	100%
zachodniopomorskie	16,3%	20%	56,3%	7,5%	0%	100%	
	Ogółem	10%	21,7%	58,6%	5%	4,8%	100%

Najczęściej na dużą lub wystarczającą liczbę obiektów wskazują badani z województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego, pomorskiego i śląskiego, natomiast jej brak częściej zauważają mieszkańcy lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, warmińsko - mazurskiego i mazowieckiego. Można zestawić te deklaracje z danymi na temat liczby inwestycji sportowych w ostatnich latach, ale wyniki nie są jednoznaczne.

Ciekawe wydaje się zestawienie z liczbą boisk wybudowanych w ostatnich latach w podziale średnio na gminę danego województwa. Widać wyraźnie, że rzeczywiście województwa, w których średnia boisk na gminę jest największa, to w większości te same, z których pochodzą respondentów względnie zadowoleni z liczby infrastruktury sportowej.

RYSUNEK2: LICZBA OBIEKTÓW, KTÓRYCH BUDOWĘ DOFINANSOWANO W PRZELICZENIU NA GMINĘ W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTW - WSZYSTKIE PROGRAMY ŁĄCZNIE¹¹

Warto zauważyć, że województwa, w których mieszkańcy odpowiadają, że infrastruktury (ich zdaniem) jest mało, czyli podkarpackie, podlaskie, lubelskie, warmińsko mazurskie, przodują jeśli chodzi o tzw. miary względne związane z kulturą fizyczną¹². GUS za takie wskaźniki uznał liczbę klubów sportowych, liczbę ich członków oraz osób, które w nich ćwiczą (w tym kobiet i młodzieży). Wszystkie wymienione województwa lokują się powyżej średniej krajowej pod względem wymienionych wskaźników, a województwa podkarpackie i małopolskie wysuwają się na czoło. Jednocześnie z analiz zamieszczonych w pierwszej części raportu, gdzie pokazujemy jak wygląda

¹¹Tomasz Żóttak, Instytut Socjologii UW, *Wizualizacja i wskaźnikowa analiza danych związanych z ilością i rozmieszczeniem infrastruktury sportowej dofinansowywanej ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki na terenie Polski*, kwiecień 2012.

¹² Dane GUS, *Kultura Fizyczna w Polsce, w latach 2008-2010*, s. 49, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/kts_kultura_fizyczna_w_polsce_2008-2010.pdf

aktywność ruchowa Polaków z podziałem na województwa, wynika, że **zaangażowanie i aktywność klubów sportowych nie przekłada się na popularność sportu wśród amatorów.**

Tab. 1 *Miary względne opisujące zjawiska związane z kulturą fizyczną w Polsce (dane z GUS, zestawienie ze strony:*

http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/kts_kultura_fizyczna_w_polsce_2008-2010.pdf)

Województwo	Kluby sportowe (na 1000 mieszkańców)	Członkowie klubów (na 1000 mieszkańców)	Osoby ćwiczące w klubach sportowych (na 1000 mieszkańców)	Kobiety ćwiczące w klubach (na 1000 kobiet)	Młodzież do 10 r.ż. ćwicząca w klubach sportowych (na 1000 osób do 18 r.ż.)	Stadiony i boiska do tzw. gier wielkich (na 1000 mieszkańców)	Hale sportowe i gimnastyczne (w tym szkolne)	Pływalnie kryte
POLSKA	0,35	23	23	11	80	2	5	0,17
Dolnośląskie	0,34	20	21	9	74	3,3	4,7	0,17
Kujawsko-pomorskie	0,31	22	20	10	72	1,4	4,8	0,19
Lubelskie	0,37	23	23	12	85	1,6	5,6	0,17
Lubuskie	0,39	25	24	10	83	3,3	4,9	0,12
Łódzkie	0,31	21	20	10	72	1,3	4,7	0,13
Małopolskie	0,41	30	29	14	99	2,6	5,4	0,16
Mazowieckie	0,25	19	18	10	68	0,8	4,7	0,18
Opolskie	0,37	20	21	8	70	4,2	5	0,17
Podkarpackie	0,6	39	35	16	114	3,5	6,4	0,18
Podlaskie	0,37	24	24	15	94	1	4,9	0,13
Pomorskie	0,28	21	19	10	65	1,8	4,7	0,16
Śląskie	0,28	21	20	9	75	1,5	4,7	0,27
Świętokrzyskie	0,3	17	18	9	72	1,3	5,4	0,18
Warmińsko - Mazurskie	0,38	24	24	13	84	2,1	5,1	0,1
Wielkopolskie	0,39	24	23	12	79	2,4	4,6	0,12
Zachodniopomorskie	0,41	27	28	13	97	3,2	4,6	0,15

PŁATNA INFRASTRUKTURA

W naszym badaniu, pytając o infrastrukturę, dokonaliśmy rozróżnienia na obiekty płatne i bezpłatne. Potraktowaliśmy je rozdzielnie, wychodząc z założenia, że w społecznej percepcji są obiektami różnego typu. Okazało się, że ich liczebność jest przez mieszkańców oceniana jako mniej więcej równomierna; okazało się również, że **infrastruktura płatna jest wykorzystywana znacząco częściej niż bezpłatna**. Dopiero dalsze badania jakościowe pozwolą stwierdzić, czy bierze się to z uboższej oferty bezpłatnych obiektów czy ze słabego ich wypromowania (lub atrakcyjności).

Tabela. Rozkład częstości - Gdzie odbywają się zajęcia sportowe, w których Pan/Pani uczestniczy? Proszę o wskazanie wszystkich odpowiedzi, które opisują Pana/Pani sytuację.

Odpowiedzi	Procent
	na świeżym powietrzu – organizowane we własnym zakresie
w domu	17,1%
podczas zorganizowanych zajęć sportowych	4,4%
w prywatnej siłowni/klubie fitness itp.	9,5%
na darmowych obiektach sportowych dostępnych publicznie	9%
na płatnych obiektach sportowych dostępnych publicznie	15,6%
w szkole/na uczelni, dodatkowe zajęcia, na które się zapisał	4,2%
Nie dotyczy	0,1%
Ogółem	100%

Warto zwrócić uwagę na większy rozdźwięk między odpowiedziami w przypadku osób aktywnych i nieaktywnych ruchowo.

Jak Pan/Pani ocenia ILOŚĆ płatnych obiektów sportowych, takich jak: baseny, korty tenisowe, lodowiska itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę)?	Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)		
	nie dotyczy	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie	Ogółem
	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
jest ich bardzo dużo	3%	5,6%	4,1%
jest ich raczej dużo	20%	32,6%	25,2%
jest ich raczej mało	29,2%	33,2%	30,9%
jest ich bardzo mało	17,1%	14%	15,8%
w ogóle ich nie ma	20,9%	11,2%	16,9%
nie wiem	9,7%	3,4%	7,1%
Ogółem	100%	100%	100%

Wysportowani dostrzegają więcej infrastruktury płatnej. Zdecydowanie więcej nieaktywnych uważa, że takiej infrastruktury w ogóle nie ma.

Bardziej wyraziste są również różnice między typami lokalizacji – w przypadku płatnej infrastruktury rozdźwięk między postrzeganiem jej liczby między mieszkańcami wsi i miast jest bardzo wyraźny. I znów **najlepiej wyposażone w infrastrukturę sportową w opinii mieszkańców wydają się średnie i duże miasta**, natomiast największe miasta są pod tym względem oceniane nieco słabiej.

		Wielkość miejsca zamieszkania							
		wieś	miasto do 20 tys. mieszkańców	miasto powyżej 20 tys. do 50 tys. mieszkańców	miasto powyżej 50 tys. do 100 tys. mieszkańców	miasto powyżej 100 tys. do 200 tys. mieszkańców	miasto powyżej 200 tys. do 500 tys. mieszkańców	miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	Ogółem
Jak Pan/Pani ocenia liczebność płatnych obiektów sportowych, takich jak: baseny, korty tenisowe, lodowiska itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę)?	jest ich bardzo dużo	1,9%	3,4%	3%	5%	6,8%	5,6%	9,7%	4,1%
	jest ich raczej dużo	17,5%	22,8%	23,8%	32,1%	34%	42,6%	31,4%	25,2%
	jest ich raczej mało	25,3%	29,7%	44,6%	37,1%	36,1%	25,9%	33,9%	30,9%
	jest ich bardzo mało	17%	15,1%	21,8%	18,2%	11,6%	13,6%	10,2%	15,8%
	w ogóle ich nie ma	30,5%	23,3%	3,5%	3,1%	3,4%	5,6%	4,2%	16,9%
	nie wiem	7,8%	5,6%	3,5%	4,4%	8,2%	6,8%	10,6%	7,1%
	Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

		Jak Pan/Pani ocenia liczebność płatnych obiektów sportowych, takich jak: baseny, korty tenisowe, lodowiska itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania (chodzi o najbliższą okolicę)?					
		w ogóle ich nie ma	jest ich bardzo mało	jest ich w sam raz	jest ich bardzo dużo	nie wiem	Ogółem
Województwo	dolnośląskie	7,9%	24,3%	54,6%	5,9%	7,2%	100%
	kujawsko-pomorskie	19,8%	11,5%	56,3%	4,2%	8,3%	100%
	lubelskie	29,4%	11,9%	55%	1,8%	1,8%	100%
	lubuskie	26,9%	19,2%	48,1%	1,9%	3,8%	100%
	łódzkie	18,8%	18%	51,6%	,8%	10,9%	100%
	małopolskie	12,9%	14%	59,1%	3,5%	10,5%	100%
	mazowieckie	18,3%	16,7%	51,8%	5,1%	8,2%	100%
	opolskie	18,4%	14,3%	53,1%	2%	12,2%	100%
	podkarpackie	27,6%	16,2%	44,8%	4,8%	6,7%	100%
	podlaskie	24,6%	19,3%	45,6%	1,8%	8,8%	100%
	pomorskie	17,1%	19%	56,2%	4,8%	2,9%	100%
	śląskie	5,2%	13,3%	69,1%	5,2%	7,3%	100%
	świętokrzyskie	17,7%	14,5%	59,7%	1,6%	6,5%	100%
	warmińsko-mazurskie	27,6%	13,8%	42,5%	4,6%	11,5%	100%
	wielkopolskie	11,9%	10,6%	69,5%	6%	2%	100%
zachodniopomorskie	17,3%	18,5%	53,1%	6,2%	4,9%	100%	
	Ogółem	16,8%	15,8%	56,1%	4,2%	7,1%	100%

Podobnie jak w przypadku płatnej infrastruktury znakomita większość badanych uważa, że liczba obiektów jest wystarczająca. Niektóre województwa wyróżniają się pozytywnie, w niektórych więcej osób wskazuje na poważne braki. Skrajne odpowiedzi zdarzają się jednak rzadko.

Zdaniem badanych płatna infrastruktura jest w dobrym stanie.

		Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)		
		nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie	Ogółem
Jak Pan/Pani ocenia STAN płatnych obiektów do sportu takich jak: baseny, korty tenisowe, lodowiska itp. w Pana/Pani okolicy w odległości do ok. 30 minut od miejsca zamieszkania? Proszę o wybranie jednej odpowiedzi.	są w bardzo dobrym stanie	24,3%	24,3%	24,3%
	są w raczej dobrym stanie	60,4%	66,1%	63%
	są w raczej złym stanie	4,6%	5,4%	4,9%
	są w bardzo złym stanie	1%	0,6%	0,8%
	trudno powiedzieć	9,8%	3,6%	6,9%
	Ogółem	100%	100%	100%

PODSUMOWANIE

W naszym badaniu nie analizowaliśmy rzeczywistego nasycenia infrastrukturą sportową. Posiłkowaliśmy się danymi Ministerstwa Sportu i Turystyki podsumowującymi inwestycje od 2007 roku oraz danymi GUS-u. Choć są one fragmentaryczne (trudno o spójną odpowiedź na pytanie gdzie rzeczywiście jest infrastruktury dużo, a gdzie mało i dokładnie ile), posłużyły nam one za punkt odniesienia do porównań z odpowiedziami naszych badanych. Dane dotyczące inwestycji z ostatnich pięciu lat uzupełniają obraz wcześniejszych inwestycji. Dane GUS-u pokazują na przykład, że w województwie podkarpackim, warmińsko-mazurskim, lubelskim jest np. bardzo dużo hal sportowych, gimnastycznych oraz stadionów i boisk do tzw. gier wielkich. Może to kompensować mniejszą ilość inwestycji z nowych programów (np. Orlik) w tych województwach.

Ważne! W niniejszym raporcie interesowała nas społeczna percepcja liczebności i stanu infrastruktury sportowej. Wychodziliśmy z założenia, że może to mieć znaczenie dla podejmowania działań rekreacyjnych i sportowych. Ludzie mogą uważać, że infrastruktura jest atrakcyjna, lubić ją i często z niej korzystać, nawet jeśli w skali kraju jest jej na danym terenie niewiele. Mogą też nie znać bogatej lokalnie oferty obiektów sportowych i nie korzystać z niej mimo istnienia obiektywnych możliwości. Wiele zależy od nastawienia indywidualnego, lokalnej kultury, upowszechnienia dyscyplin, do których uprawiania infrastruktura nie jest niezbędna.

Można stwierdzić, że **brak infrastruktury sportowej nie może być uważany za kluczową barierę w aktywności ruchowej Polaków**. Szczególnie w dobrej sytuacji wydają się być mieszkańcy miast (w tabeli na str. 35 niniejszego raportu widać wyraźnie, że w miastach powyżej 20 tys. mieszkańców wyraźnie zmniejsza się ilość odpowiedzi wskazujących na brak infrastruktury w ogóle, na największe zadowolenie z ilości obiektów w swojej okolicy wskazują mieszkańcy miast pow. 200 tysięcy mieszkańców). Natomiast **ciągle warto pracować nad dostępnością obiektów dla mieszkańców wsi**, szczególnie nad uświadomieniem im możliwości korzystania z infrastruktury, w przypadku, gdy już ona jest. Choć z danych wynika, że wsie nie odstają pod względem ilości infrastruktury sportowej od miast, to nasze badanie percepcji ilości tych obiektów wyraźnie pokazuje, że mieszkańcy wsi „nie widzą” obiektów sportowych (tabele ze str. 35). Warto zastanowić się również czemu tendencja coraz większej dostępności infrastruktury zatrzymuje się wśród mieszkańców dużych miast i lekko spada w największych lokalizacjach (pow. 500 tys. mieszkańców).

Polska infrastruktura sportowa jest nowa i Polacy doceniają, że jest w dobrym stanie. Wydaje się jednak, że wciąż nie wykorzystujemy jej potencjału – warto zastanowić się czy te nowe i obiekty nie powinny bardziej urozmaicać listy uprawianych przez Polaków dyscyplin, przyciągać nowych grup, zaciekawiać tych, którzy dotąd ruszali się mało, a nie lubią biegania czy pokazywania się w kostiumie kąpielowym.

Ważne ! Nie należy się ograniczać do myślenia o boiskach, halach i basenach – warto pomyśleć również o parkach, ścieżkach rowerowych, plażach - po prostu o przestrzeni, która poprzez zaprojektowanie z myślą o ruchu może spełniać rolę ważną dla aktywności fizycznej, w tym sportu.

Analizując zagadnienie infrastruktury i jej oddziaływań na zachowania rekreacyjne i sportowe Polaków, musimy mądrze wypośrodkować działania: z jednej strony nie warto przeceniać wpływu istnienia infrastruktury sportowej na indywidualne wzory aktywności ruchowej, z drugiej strony należy skupić się na rozwijaniu ich funkcji w taki sposób, by motywowały do jej podejmowania.

Dane zebrane w ramach prezentowanego badania, które odtwarzają społeczną percepcję (czyli odpowiadają na pytanie co ludzie widzą i jak to oceniają) zestawione z danymi na temat rzeczywistego nasycenia infrastrukturą, pozwalają wskazać na następujący paradoks: na obszarach, na których jest więcej infrastruktury (np. wsie) ludzie rzadziej ją widzą i rzadziej się ruszają (dane z

pierwszej części raportu). To samo tyczy się niektórych regionów/województw. Trzeba tę obserwację analizować z wielką starannością i ostrożnie. Po pierwsze, warto wziąć pod uwagę wpływ zarządzania istniejącą infrastrukturą, który w pewnych warunkach nie przekłada się na zwiększenie aktywności fizycznej (w badaniach jakościowych można spróbować poszukać hipotez dla wyjaśnienia tego stanu rzeczy). Po drugie, szukając mechanizmu tłumaczącego ten paradoks warto jest wziąć pod uwagę postulowaną przez nas kategorię „usportowienia”, czyli zestaw czynników kulturowych i społecznych, które decydują o postawach względem sportu i ruchu. Tłumaczyłoby to dobrze „niewidzialność” istniejącej infrastruktury dla osób, które są słabiej „usportowione”, czyli nie wychowane do aktywności sportowej/ruchowej, mniej zainteresowane podejmowaniem aktywności sportowej. Hipoteza ta wymagałaby jednak pogłębienia w innym, jakościowym typie badań.

CZĘŚĆ III. OCENA KOSZTÓW I JAKOŚCI OFERTY SPORTOWEJ

Kto uważa, że go na sport nie stać, a kto szuka tylko wymówki, by się nie ruszać

Polacy (w czym nie różnią się od obywateli innych krajów) najczęściej brak aktywności sportowej usprawiedliwiają brakiem czasu¹³. Ten rodzaj tłumaczenia wynika zwykle z traktowania badanej sfery jako mniej ważnej na liście życiowych wartości. W tym badaniu nie skupialiśmy się na deklarowanych motywacjach, ale postanowiliśmy sprawdzić, jak ważnym powodem, dla którego od regularnej aktywności sportowej stroni prawie połowa Polaków, jest konieczność ponoszenia opłat za dostęp do infrastruktury sportowej.

Wśród osób, które zadeklarowały, iż nie muszą się oglądać na koszty ponoszone w obszarze aktywności sportowej, dominowały wprawdzie osoby aktywne ruchowo, jednak w pozostałych kategoriach nie zaznaczyły się wyraźne różnice między osobami aktywnymi i nieaktywnymi.

		Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)		
		nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie	Ogółem
Jak Pan/Pani ocenia koszty wstępu na płatne publiczne obiekty sportowe (np. baseny, korty tenisowe, lodowiska) – w Pana/Pani okolicy (chodzi o najbliższą okolicę)? Proszę o wskazanie jednej odpowiedzi, która opisuje Pana/Pani ocenę.	stać mnie na korzystanie z tych obiektów wspólnie z członkami rodziny tak często, jak chce	38,8%	61,2%	100%
	stać mnie na korzystanie z tych obiektów wspólnie z członkami rodziny	55%	45%	100%
	stać mnie samemu na korzystanie z tych obiektów tak często jak chcę	21,3%	78,7%	100%
	stać mnie samemu na korzystanie z tych obiektów czasami	50,2%	49,8%	100%
	nie stać mnie wcale na korzystanie z tych obiektów	67,7%	32,3%	100%
	nie znam wysokości opłat	73,4%	26,6%	100%
	Ogółem	53,3%	46,7%	100%

Jak się okazało, koszty nie stanowią kluczowej bariery w korzystaniu z infrastruktury sportowej, ale z analizy dochodów grupy aktywnej i nieaktywnej ruchowo widać wyraźnie, że wraz z dochodami rośnie uczestnictwo w sporcie. Po pierwsze może być tak, że respondenci do swoich ograniczeń finansowych nie chcą się przyznać, ale możliwe jest również, że rzeczywiście nie uważają kosztów za

¹³ Dane Eurobarometru dostępne na stronie MSiT
http://d1dmfej9n5lgmh.cloudfront.net/msport/article_attachments/attachments/10348/original/Polska_pl.pdf?1334720686

bardzo wysokie, a po prostu ponoszenie wydatków w domenie dla nich mało ważnej/nieatrakcyjnej i tak uważają za zbędne. Sport może zyskiwać na znaczeniu w środowiskach, gdzie jest elementem życia społecznego czy prestiżu, a także tam, gdzie styl życia zakłada priorytetyzowanie wyglądu, zdrowej i szczupłej sylwetki.

Ciekawie wygląda ocena kosztów zajęć w klubach. Po pierwsze, aktywni sportowo oceniają je jako wysokie dużo częściej niż nieaktywni. Warto zauważyć, że percepcja kosztów jako wysokich wynikać może z większej częstości korzystania z zajęć w klubach. Gdy ktoś na basen chodzi raz w miesiącu lub rzadziej, nie uważa wydatku rzędu 30-40 złotych za zbyt wysoki, jednak przy większej potrzebie ruchu, wydatek staje się znaczący i być może uciążliwy.

W odpowiedziach na to pytanie zwraca uwagę przede brak wiedzy Polaków na temat kosztów zajęć w klubach. Co oczywiste, jest ona znacznie mniejsza wśród nieaktywnych, ale **jedna trzecia aktywnych ruchowo Polaków również nie orientuje się w cenach ofert klubów**. Wyniki te potwierdzają słaby wpływ aktywności klubów sportowych na rozwój sportu powszechnego.

		Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)		
		nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie	Ogółem
Jak Pan/Pani ocenia koszty zajęć w klubach i organizacjach sportowych w Pana/Pani okolicy?	są bardzo wysokie	3,7%	3,9%	3,8%
	są raczej wysokie	17,2%	30,1%	22,5%
	ani wysokie, ani niskie	16%	26,4%	20,3%
	są raczej niskie	5,6%	7,3%	6,3%
	są bardzo niskie	0,7%	1,9%	1,2%
	nie znam kosztów zajęć	56,8%	30,4%	45,9%
Ogółem		100%	100%	100%

Interesująco wygląda również skrzyżowanie wyników dotyczących oceny kosztów płatnych zajęć i dochodów badanych.

		Miesięczny dochód gospodarstwa domowego ogółem (netto/na rękę):								
		do 1000 zł miesięcznie	od 1000 do 2000 zł miesięcznie	od 2000 do 3000 zł miesięcznie	od 3000 do 4000 zł miesięcznie	od 4000 do 5000 zł miesięcznie	od 5000 do 6000 zł miesięcznie	powyżej 6000 zł miesięcznie	odmowa odpowiedzi	Ogółem
Jak Pan/Pani ocenia koszty zajęć w klubach i organizacjach sportowych w Pana/Pani okolicy?	są bardzo wysokie	5,6%	2,4%	4,5%	5,8%	2,7%	8,9%	1,1%	2,9%	3,9%
	są raczej wysokie	14,6%	17,8%	27,5%	26,2%	35,6%	30,4%	13,3%	21,8%	22,5%
	ani wysokie, ani niskie	11,6%	17,3%	22%	21,3%	23,3%	32,1%	30%	23,8%	20,3%
	są raczej niskie	6,4%	7,3%	6,9%	6,7%	1,4%	3,6%	10%	5,3%	6,4%
	są bardzo niskie	0,9%	2,3%	0,7%	1,8%	0,7%	0%	0%	0,5%	1,2%
	nie znam kosztów zajęć	60,9%	52,9%	38,4%	38,2%	36,3%	25%	45,6%	45,6%	45,8%
	Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Osoby o najniższych dochodach najradziej orientują się w cenach kosztów zajęć. Jeśli już jednak je znają (lub deklarują, że znają), nie są one dla nich rażąco wysokie. Osoby te mogą niechętnie przyznawać się do faktu, że nie stać ich na ponoszenie takich kosztów. Można też uznać, że dla tych z aktywnych Polaków, którzy mają skromniejsze budżety domowe, wydatki na sport nie są przerażające, bo neutralizuje je przekonanie o jego wadze i roli. Trzecim wytłumaczeniem jest naturalna selekcja miejsc z ofertą sportową: bogatsi ludzie pytają się o ceny w droższych miejscach, mniej zamożni w skromniejszych, a przez to ich postrzeganie cen może być podobne, a nawet zamożniejsi częściej oceniają ceny jako wysokie.

Z całą pewnością możemy stwierdzić, że oferta zajęć nie jest uważana za ekstremalnie drogą. Niemniej zajęcia wciąż nie są postrzegane jako szeroko dostępne i tanie. Zasobność portfela nie zmienia tego przekonania w żaden sposób.

Natomiast zasadne jest analizowanie kosztów ze względu na miejsce zamieszkania badanych. Okazuje się bowiem, że jako najtańszą infrastrukturę sportową w swoim miejscu zamieszkania oceniają mieszkańcy średnich miast (50 -100 tys. mieszkańców); przypomnijmy, że w tych samych typach lokalizacji ludzie uważają, że obiektów sportowych jest najwięcej. Co ciekawe, mieszkańcy tych miast są również w ofercie najlepiej zorientowani. Najczęściej jako wysokie ceny zajęć oceniają mieszkańcy małych miast, przy czym to oni właśnie najczęściej uprawiają sport.

		Wielkość miejsca zamieszkania							Ogółem
		wieś	miasto do 20 tys. mieszkańców	miasto powyżej 20 tys. do 50 tys. mieszkańców	miasto powyżej 50 tys. do 100 tys. mieszkańców	miasto powyżej 100 tys. do 200 tys. mieszkańców	miasto powyżej 200 tys. do 500 tys. mieszkańców	miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	
Jak Pan/Pani ocenia koszty zajęć w klubach i organizacjach sportowych w Pana/Pani okolicy?	są bardzo wysokie	3,5%	3%	4%	5%	1,4%	6,2%	4,2%	3,8%
	są raczej wysokie	14,7%	19,8%	32,2%	23,9%	29,5%	27,8%	33,1%	22,5%
	ani wysokie, ani niskie	17,9%	15,9%	22,3%	28,9%	26%	19,1%	22%	20,3%
	są raczej niskie	7,4%	5,2%	6,4%	8,2%	5,5%	5,6%	3,4%	6,3%
	są bardzo niskie	1,7%	1,3%	1%	1,3%	0,7%	1,2%	,4%	1,3%
	nie znam kosztów zajęć	54,7%	54,7%	34,2%	32,7%	37%	40,1%	36,9%	45,8%
	Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

OFERTA KLUBÓW SPORTOWYCH

Osoby uczestniczące w zorganizowanych zajęciach deklarują, że są z nich zadowolone. Można uznać to za jeden z motywów ich regularnej aktywności w ramach zajęć. Nieaktywni i słabo aktywni, najczęściej nie orientują się w ofercie klubów sportowych, a jeśli mają w tym względzie jakieś doświadczenia, rzadziej są one pozytywne. Różnica może wynikać z innych kryteriów oceny. Osoby „niezarażone sportem” mogą wymagać dodatkowych motywacji ze strony klubu i jego personelu, potrzebują większych zachęt i pozytywnych wzmocnień. Warto w kolejnych badaniach pogłębić wątek atrakcyjności zajęć dla osób o nieco mniejszym sportowym doświadczeniu.

		Jak często uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną, (przy założeniu, że jest to przynajmniej 10 minut nieprzerwanego wysiłku/ćwiczeń)		
		nigdy lub kilka razy w roku lub 1-2 razy w miesiącu	1-2 razy na tydzień lub 3-4 razy w tygodniu lub codziennie	Ogółem
Jak Pan/Pani ocenia atrakcyjność zajęć w klubach i organizacjach sportowych w Pana/Pani okolicy?	bardzo dobrze	3%	9,9%	5,9%
	raczej dobrze	19,4%	32,1%	24,7%
	przeciętnie	20,8%	24,5%	22,3%
	raczej źle	1,6%	6,9%	3,8%
	bardzo źle	0,7%	0,8%	0,7%
	nie potrafię ocenić	44,9%	21,9%	35,4%
	trudno powiedzieć	9,5%	3,9%	7,2%
	Ogółem	100%	100%	100%

PODSUMOWANIE

W żadnym z zestawień nie znajdziemy przekonujących dowodów na to, że to koszty stanowią barierę dla aktywności fizycznej. Najpopularniejsze, a przy tym mało kosztowne dyscypliny sportowe to jazda na rowerze oraz bieganie. Zwraca jednak uwagę brak zorientowania w ofercie klubów oraz organizacji sportowych (gdzie, w odróżnieniu od klubów prywatnych, opłaty nie powinny być zbyt wysokie). Co zatem decyduje o tym, czy koszty są postrzegane jako istotny czynnik ograniczający aktywność sportową? W zrozumieniu zależności znów może pomóc kategoria usportowienia¹⁴, czyli nabytego w procesie uspołecznienia przekonania, że sport jest istotnym elementem życia. To z kolei przekłada się na skłonność do podejmowania działań umożliwiających bycie aktywnym. Usportowieni są gotowi dojeżdżać do klubów, płacić za zajęcia, kupować sprzęt sportowy. Jeśli sport jest wartością samą w sobie i wyznacznikiem zdrowego stylu życia, koszty z nim związane są uważane za uzasadnione.

Wydaje się to również logicznie tłumaczyć większy udział zamożniejszych osób w aktywności ruchowej; mają one być może nie tyle większe możliwości, by zacząć sport uprawiać, ale by w nim wytrwać – dojechać na atrakcyjniejszego obiektu, wybrać ciekawsze zajęcia, wysłać dziecko na sportowy obóz.

Poniżej prezentujemy tabele, na których widać, że wśród mieszkańców wsi, małych miasteczek i osób o mniejszych dochodach zachował się bardzo ważny aspekt aktywności ruchowej – jej wspólnotowość. Z badań wyraźnie widać, że wraz z dochodami – oraz wielkością miejscowości - wzrasta udział „aktywności samotniczej”. Warto zastanowić się nad sposobami odwróceniem tej tendencji. Nie powinno być tak, że jeśli już sport uprawiamy jest on realizowany poza naturalnymi więziami rodzinnymi i przyjacielskimi. Powiązanie sportu i relacji społecznych powinno być wzmacniane w ramach projektowanych programów promocji i wspierania sportu. Poniższa tabela pokazuje wyraźnie, że wraz ze wzrostem zamożności i w większych miastach ludzie częściej wybierają „samotnicze” działania rekreacyjne.

Warto tu przywołać dane Eurobarometru¹⁵, które wyraźnie pokazują, że motywacje sportowe Polaków wyraźnie rzadziej oparte są na potrzebie towarzyskości. Polacy nie widzą sportu/rekreacji jako przestrzeni do nawiązania znajomości, ale też, co widać z naszych badań, coraz częściej nie wykorzystują swoich obecnych więzi w podejmowaniu aktywności fizycznej. Jeśli zestawimy to z wynikami badań, które przeprowadził Uniwersytet Warszawski w 2009 roku¹⁶ zobaczymy, że dobrym mechanizmem budowania aktywności fizycznej może być dbanie o rodzinny udział w zajęciach sportowych/ruchowych.

---

¹⁴ definicję usportowienia i badania, które ten czynnik analizują pokazujemy w pierwszej części niniejszego raportu.

¹⁵ Dane dostępne na stronie: http://dms.msport.gov.pl/app/document/file/1558/Polska_pl.pdf?field=file1

¹⁶ raport o Kapitale Sportowym dostępny na stronie <http://ps2012.pl/uploads/media/files/raporty/raportks.pdf> Podsumowanie tego jakościowego badania wyraźnie wskazuje, że wychowanie do sportu odbywa się poprzez „modelowanie”, czyli możliwość obserwowania znaczących dla jednostki osób w sytuacjach aktywności ruchowej. „Zarażanie” sportem, to co w tym raporcie nazywamy „usportowieniem”, nie jest procesem ufundowanym nie na rozumowanie, a raczej na kopiowaniu zachowań. Z tej perspektywy tak istotne dla podnoszenia usportowienia jest wzmacnianie grupowego (szczególnie rodzinnego) w sporcie uczestnictwa.

		Wielkość miejsca zamieszkania							
		wieś	miasto do 20 tys. mieszkańców	miasto powyżej 20 tys. do 50 tys. mieszkańców	miasto powyżej 50 tys. do 100 tys. mieszkańców	miasto powyżej 100 tys. do 200 tys. mieszkańców	miasto powyżej 200 tys. do 500 tys. mieszkańców	miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	Ogółem
Z kim najczęściej uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną?	sam/sama lub z innymi uczestnikami zorganizowanych zajęć sportowych lub indywidualnie z trenerem	42%	38,8%	46,2%	45,4%	40,2%	58,8%	54,9%	45,5%
	z dziećmi lub z innym członkiem rodziny lub ze znajomymi/przyjaciółmi	58%	61,2%	53,8%	54,6%	59,8%	41,2%	45,1%	54,5%
Ogółem		100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

		Miesięczny dochód gospodarstwa domowego ogółem (netto/na rękę):								
		do 1000 zł miesięcznie	od 1000 do 2000 zł miesięcznie	od 2000 do 3000 zł miesięcznie	od 3000 do 4000 zł miesięcznie	od 4000 do 5000 zł miesięcznie	od 5000 do 6000 zł miesięcznie	powyżej 6000 zł miesięcznie	odmowa odpowiedzi	Ogółem
Z kim najczęściej uprawia Pan/Pani sportową aktywność fizyczną?	sam/sama lub z innymi uczestnikami zorganizowanych zajęć sportowych lub indywidualnie z trenerem	36,0%	48,8%	43,9%	47,1%	48,4%	45,5%	48,6%	43,0%	45,5%
	z dziećmi lub z innym członkiem rodziny lub ze znajomymi/przyjaciółmi	64,0%	51,2%	56,1%	52,9%	51,6%	54,5%	51,4%	57,0%	54,5%
Ogółem		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

KLUCZOWE WNIOSKI Z BADANIA

1. Zgodnie z przyjętą przez nas kategoryzacją w grupie osób aktywnych fizycznie znalazło się ponad **41% respondentów**.
2. Największy wpływ na podejmowanie sportowej aktywności fizycznej wykazuje **wiek i poziom dochodów**; w następnej kolejności lokują się płeć oraz region (województwo); mniejszy wpływ mają wykształcenie oraz klasa wielkości miejscowości.
3. Wraz z dochodami rośnie uczestnictwo w aktywności sportowej, jednak dla badanych **kwestie finansowe nie stanowią największej bariery w aktywności sportowej**.
4. **Działalność klubów sportowych nie przekłada się na upowszechnienie sportu w danym województwie**. W województwach o rozwiniętej kulturze sportowej (czyli tam, gdzie klubów jest najwięcej i mają najwięcej członków) mniej osób regularnie uprawia sport.
5. W województwach, w których badani deklaruowali większy dostęp do infrastruktury, więcej osób jest aktywna fizycznie – choć najpopularniejsze typy aktywności (rower, bieganie) są realizowane poza klasyczną infrastrukturą.
6. **Polacy są aktywni ruchowo na świeżym powietrzu i w domach**, zdecydowanie mniej osób korzysta z infrastruktury sportowej. Co ciekawe, znacząco popularniejsza jest infrastruktura płatna od tej bezpłatnej.
7. **Polacy generalnie dostrzegają obecność infrastruktury sportowej i oceniają, że jest ona w dobrym stanie, ale dla nieaktywnych nie jest to wystarczający powód, by zacząć się ruszać**.
8. Najwięcej infrastruktury „widzą” i najczęściej z niej korzystają mieszkańcy średnich miast. Najmniejszy dostęp do sportowych obiektów deklarują mieszkańcy wsi. W największych miast nieco mniej osób niż w mniejszych ośrodkach „dostrzega” infrastrukturę sportową.

PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

1. POLSKA SPORTEM PODZIELONA. Z badania wynika, że mniej więcej połowa Polaków jest sportowo i rekreacyjnie aktywna, a połowa ignoruje sport w swoim życiu. Warto podkreślić, że w naszym badaniu przyjęliśmy mało restrykcyjne kryteria wejścia do grupy „aktywnych” – było to dla nas wszystkie te osoby, które przynajmniej 1-2 razy w tygodniu podejmują wysiłek sportowy/rekreacyjny. Gdy przyjmiemy kryteria zaostrzone (najnowsze kryteria WHO) jedynie 26% Polaków podejmuje aktywności fizyczną, która ma znaczenie dla zdrowia.
2. Większość badanych z grupy „aktywnych” jeździ na rowerze, biega i pływa. Piłka nożna, choć wybierana często, nie jest najpopularniejszym sportem wśród amatorów.
3. Najważniejsze – BYĆ NA ŚWIEŻYM POWIETRZU. Dominuje wysiłek rekreacyjny, który związanych jest z byciem na świeżym powietrzu.
4. BARDZIEJ OSOBNO NIŻ RAZEM. Dominują jednakże dyscypliny, w których nie potrzebujemy grupy, zespołu, drużyny. Choć znacząca część badanych z grupy „wysportowanych” podkreśla, że sport uprawia w grupie przyjaciół. Warto ten model wspierać.

5. ZA MAŁO RODZIN W SPORCIE. Bardzo mało badanych deklaruje, że uprawia sport ze swoimi dziećmi. To bardzo niepokojąca tendencja – bo przykład rodziców jest najważniejszym czynnikiem wychowującym do sportu.
6. PIENIĄDZE TO NIE WSZYSTKO. Większość badanych nie uważa pieniędzy za najważniejszą barierę dostępu do sportu. Deklarują, że stać ich na opłaty na baseny i boiska.
7. INFRASTRUKTURA jest dostrzegana i doceniana. Większość badanych – również tych, którzy sportu nie uprawiają, uważa, że w ich okolicy jest jej wystarczająco dużo i co ważne, że jest w bardzo dobrym stanie.
8. KLUBY SŁABO ZNANE. Ich oferta nie jest dla badanych znana, prawie połowa badanych w ogóle nie wie jak wyglądają opłaty w klubach i nie zna ich oferty.

Wszystkie te wyniki pokazują, że baza dla rozwoju sportu jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Po stronie podaży, czyli oferty i warunków, najsłabszym ogniwem wydaje się komunikacja między klubami i obywatelami. Polacy wybierają ruch, który nie wymaga kontaktu z organizacjami sportowymi. **Prawdziwym wyzwaniem dla działań w obszarze sportu powszechnego jest aktywizowanie tej połowy badanych, która jest na ofertę sportową w ogóle „nieczuła”.** Z całą pewnością wymagają oni innych działań niż samo wybudowanie boisk i zorganizowanie eventów sportowych. **W grupie „wysportowanej” warto zadbać o pogłębienie pewnych dobrych tendencji: jak np. sport w rodzinie, rozwój drużynowych dyscyplin, znajomość lokalnej sportowej oferty – tak, by sportowe życie było bardziej różnorodne i atrakcyjne.**

BIBLIOGRAFIA

- Pierre Bourdieu *Dystynkcja. Społeczna krytyka władzy sądzienia*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2005
- Jay Coakley: *Sport in society: issues and controversies*, McGraw-Hill, 2004
- Jay Coakley, Eric Dunning: *Handbook of Sports Studies*, SAGE, 2000
- Grant Jarvie, Joseph A. Maguire: *Sport and Leisure in Social Thought*, New York, 1994
- Richard Giulianotti: *Sport: A Critical Sociology*, Polity, 2004
- John Horne, Alan Tomlinson, Ph., Garry Whannel: *Understanding Sport: An Introduction to the Sociological and Cultural Analysis of Sport*, E & Fn Spon, 1999
- Earl Smith: *Sociology of Sport and Social Theory*, Human Kinetics, 2010
- Grant Jarvie: *Sport, Culture And Society: An Introduction*, Taylor & Francis Group, 2006
- Joseph A. Maguire: *Sport Worlds: A Sociological Perspective*, Human Kinetics, 2002
- Jay Coakley, Peter Donnelly: *Inside Sports: Using Sociology to Understand Athletes and Sport Experiences*, Routledge, 1999
- Barrie Houlihan: *Sport and Society: A Student Introduction*, SAGE, 2008
- Dr Gershon Tenenbaum, PhD, Marcy Perkins Driscoll: *Methods Of Research In Sport Sciences: Quantitative & Qualitative Approaches*, Meyer & Meyer Verlag, 2005
- Jeroen Schreerder et al., Understanding the game. Sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations, Sport Policy & Management Report 10, K.U. Leuven 2011. Lim, So Youn; Warner, Stacey; Dixon, Marlene; Berg, Brennan; Kim, Chiyong; Newhouse-Bailey, Michael, Sport Participation Across National Contexts: A Multilevel Investigation of Individual and Systemic Influences on Adult Sport Participation, European Sport Management Quarterly, Volume 11, Number 3, 1 June 2011, pp. 197-224 (28).
- Wicker, P., Breuer, C., & Pawłowski, T. (2009). Promoting Sport for All to Age-specific Target Groups: the Impact of Sport Infrastructure. European Sport Management Quarterly, 9(2), 103-118.
- Kristin Hallmann, Pamela Wicker, Christoph Breuer, Individual and Infrastructural determinants of participation in different sports, 19th Conference of the European Association for Sport Management
- Hallmann, Kirstin; Wicker, Pamela; Breuer, Christoph; Schönherr, Lauren, Understanding the importance of sport infrastructure for participation in different sports - findings from multi-level modeling European Sport Management Quarterly, Volume 12, Number 5, 1 December 2012, pp. 525-544(20)
- Pamela Wicker, Christoph Breuer, Tim Pawłowski, Promoting Sport for All to Age-specific Target Groups: the Impact of Sport Infrastructure, European Sport Management Quarterly, Volume 9, Issue 2, 2009
- Steven Allender*, Gill Cowburn and Charlie Foster, Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: a review of qualitative studies, HEALTH EDUCATION RESEARCH Theory & Practice, Vol.21 no.6 2006, 826–835.